

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าที่มีอิทธิพลต่อชนชั้นนักรบ และความสัมพันธ์นาย-บ่าวในนิยายสงครามสมัย กลางของญี่ปุ่น*

บทคัดย่อ

ในสมัยคะมะกุระ-มุโระมะชิหรือสมัยกลางของญี่ปุ่นเป็นสมัยที่นักรบเรื่องอำนาจเกิดการรบราฆ่าฟันซึ่งสะท้อน
สังขรณ์ของความไม่เที่ยงของชีวิต โดยจุดเริ่มต้นของเรื่องราวการรบพุ่งที่ถ่ายทอดเป็นนิยายสงครามนั้น
มาจากการต่อสู้แย่งชิงอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มนักรบผู้มีอำนาจ 2 ตระกูลใหญ่อัน ได้แก่ ตระกูลเฮอิเกะ
(平家) กับตระกูลเก็นจิ (源氏) ในช่วงปลายสมัยเฮอันมาจนกระทั่งถึงช่วงต้นของสมัยคะมะกุระ ความขัดแย้ง
ดังกล่าวถูกนำมาถ่ายทอดเป็นนิยายสงครามเรื่องเด่น 3 เรื่อง ได้แก่ *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ โชะงะ โมะโนะ
งะตะริ* และ *กิเกะอิกิ* จนในที่สุดมินะโมะโตะ โนะ โยะริโตะโมะได้ขึ้นมาเป็นผู้นำรัฐบาลทหารคนแรกของ
ญี่ปุ่น อีกทั้งเขายังมีกองทัพนักรบอันเกรียงไกรในการรบตามคำบัญชาการของโยะริโตะโมะ นอกจากนี้ภาพ
ความยิ่งใหญ่ของโยะริโตะโมะนั้นยังประกอบสร้างมาจากการใช้ความเชื่อต่าง ๆ ผลักดันและสนับสนุนด้วย
เช่นกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องเพื่อสะท้อนแนวความคิดของกลุ่มนักรบ
ที่มีต่อโชกุนโยะริโตะโมะในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่อง จากการศึกษาพบว่าความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าและ
พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับเทพอะชิมันตะอิโอะชะที่ซุนั้นมีส่วนช่วยในการส่งเสริมภาพลักษณ์
อันเกรียงไกรของโยะริโตะโมะว่าได้รับการสนับสนุนจากเทพเจ้า อีกทั้งความเชื่อเกี่ยวกับความฝันยังเป็นเสมือน
นิมิตอันดีที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความชอบธรรมในการต่อต้านตระกูลเฮอิเกะ และการขึ้นมาเรื่องอำนาจของโยะ
ริโตะโมะ

คำ

สำคัญ

เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ โชะงะ โมะโนะงะตะริ กิเกะอิกิ มินะโมะโตะ โนะ โยะริโตะโมะ
เทพอะชิมันตะอิโอะชะที่ซุ ความเชื่อ ความฝัน

* บทความนี้ได้ปรับปรุงจากผลงานที่นำเสนอในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 สมาคมญี่ปุ่นศึกษาแห่งประเทศไทย วันที่ 14-15 พฤศจิกายน 2562

The Beliefs about Gods that Influenced Master-retainer Relations in Japanese Medieval War Tales*

Abstract

This paper depicts the reasons behind Shogun Yoritomo's likeness in relation to the Kamakura-Muromachi period or Middle Ages of Japan, a period in which Samurai warriors fought and killed one another and reflected on the impermanence of life. The story of warfare began as a collection of novels that outlined the power struggle between two powerful warrior clans, the Heike clan (平家) and the Genji clan (源氏), from the late Hei-an period until the beginning of the Kamakura period. The conflicts are depicted in three prominent tales of war: *Heike monogatari*, *Soga monogatari*, and *Gikeiki*. Finally, aided by his mighty army of warriors, Minamoto Yoritomo or Genji became the first shogun or leader of the newly-created Japanese military government.

Images of Shogun Yoritomo's perceived greatness were taken from various beliefs. Therefore this paper draws information from the three tales of war and other sources in order to capture the ideas held by groups of warriors towards Shogun Yoritomo and to reconstruct his likeness based on the research. The research reveals that beliefs about gods and Buddhism, especially beliefs about the god Hachiman Daibosatsu, helped to promote the majestic and god-like image of Shogun Yoritomo as being supported by the gods. In addition to his likeness, the research reveals beliefs about dreams and how they relate to justifying the ascension of Shogun Yoritomo in relation to the resistance of the Heike clan.

Key words

Heike monogatari, *Soga monogatari*, *Gikeiki*, Minamoto Yoritomo, Hachiman Daibosatsu, beliefs, dream.

* This article is the revised version of the paper presented at the 13th JSAT Annual Conference on 14-15 November 2019.

1. บทนำ

ในสมัยคัมภีระ-มุโรมะชิหรือสมัยกลางเป็นสมัยที่นักรบเรื่องอำนาจ มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันตลอดสมัย การรบราฆ่าฟันซึ่งก่อให้เกิดความรุ่งเรืองและความตกอับของชนชั้นผู้มีอำนาจช่วยให้เห็นสังขรณ์ของความไม่เที่ยงของชีวิต สภาพเช่นนี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและความคิด วัฒนธรรมราชสำนักเสื่อมลงและเกิดวัฒนธรรมชนชั้นนักรบขึ้นแทน ซึ่งส่งผลให้เกิดวรรณกรรมประเภทนิยายสงครามที่ให้ความรู้สึกหัวหาญแบบนักรบ วรรณกรรมประเภทนิยายสงครามที่มีชื่อเสียง ได้แก่ *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* 『平家物語』 *ทะอิเฮะอิกิ* 『大平記』 *กิเกะอิกิ* 『義経記』 *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* 『曾我物語』 *โฮเง็น โมะโนะงะตะริ* 『保元物語』 และ *เฮอิชิ โมะโนะงะตะริ* 『平治物語』 เป็นต้น จุดเริ่มต้นของเรื่องราวการรบพุ่งที่ถูกถ่ายทอดเป็นนิยายสงครามนั้นมาจากการแย่งชิงอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มนักรบผู้มีอำนาจ 2 ตระกูลใหญ่อันได้แก่ ตระกูลเฮอิเกะ (平家) กับตระกูลเก็นจิ (源氏)¹ ในช่วงปลายสมัยเฮอันจนกระทั่งช่วงต้นของสมัยคัมภีระ ความขัดแย้งดังกล่าวถูกนำมาถ่ายทอดเป็นนิยายสงครามเรื่องเด่น 3 เรื่อง ได้แก่ *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* และ *กิเกะอิกิ* นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนี้มีความเกี่ยวพันกันทั้งในด้านเหตุการณ์ ฉาก และตัวละคร โดยมีนิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* เป็นต้นกำเนิดของการเล่าเรื่องราวความขัดแย้งและการล่มสลายของตระกูลเฮอิเกะ ส่วน *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* แม้จะเป็นเรื่องราวของสองพี่น้องตระกูลโชะงะที่แค้นให้บิดาแต่ก็มีเนื้อหาที่กล่าวถึงชีวิตของมินะโตะ โนะ โยะริโตะโมะ (源頼朝) ตั้งแต่ช่วงชีวิตที่เขาโดนเนรเทศจนกระทั่งรวบรวม

ไพร่พลและสามารถกลับมาเรืองอำนาจจนกลายเป็นผู้นำรัฐบาลทหารหรือ “โชกุน” คนแรกของญี่ปุ่น สำหรับเรื่อง *กิเกะอิกิ* นั้นเป็นเรื่องราวที่เล่าถึงชีวิตประวัติของมินะโตะ โตะ โนะ โยะมิทซึเนะ (源義経) ซึ่งเป็นน้องชายต่างมารดาของโยะริโตะโมะที่เข้ามาเป็นกำลังสำคัญในการร่วมรบแต่ในท้ายที่สุดโยะมิทซึเนะกลับต้องพบกับชะตากรรมอันแสนเศร้าเนื่องจากผิดใจกับพี่ชาย

โยะริโตะโมะหลังจากที่ปราบปรามตระกูลเฮอิเกะได้สำเร็จก็ได้รับความดีความชอบมากมายจากจักรพรรดิ และสามารถควบคุมแคว้นแคว้นต่าง ๆ จากเหนือสุดของเกาะฮนชูไปจนถึงเกาะคิวชู ผู้คนต่างหวาดเกรงต่ออำนาจของโยะริโตะโมะจนมีคำกล่าวที่ปรากฏในเรื่อง *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* ว่า “ตอนนี้เป็นโลกของโยะริโตะโมะ” เพื่อใช้เป็นเหตุผลในการปฏิเสธความร่วมมือหรือใช้เป็นเหตุผลในการหยุดยั้งการกระทำที่จะก่อให้เกิดการเป็นปฏิปักษ์ต่อโยะริโตะโมะ

โยะริโตะโมะได้ชื่อว่าเป็นผู้นำรัฐบาลทหาร(幕府) คนแรกของญี่ปุ่น ในวัยเด็กถูกละเว้นโทษตายและถูกเนรเทศไปยังดินแดนตะวันออกของญี่ปุ่นซึ่งอยู่ห่างไกลจากเกียวโตเมืองหลวงในสมัยนั้น จากคนที่เคยเป็นผู้ที่ถูกเนรเทศแต่กลับกลายเป็นผู้นำคนสำคัญมีอำนาจยิ่งใหญ่และมีกองทัพในมือนับคนมาไม่ถ้วนนั้น เขาต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ โยะริโตะโมะมีกองทัพนักรบที่ยิ่งใหญ่ในการออกรบในสงครามต่าง ๆ ตามคำบัญชาการของโยะริโตะโมะ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาตัวละครนักรบที่อยู่แวดล้อมโยะริโตะโมะที่มีส่วนช่วยผลักดันและสนับสนุนให้โยะริโตะโมะขึ้นมาเรืองอำนาจในที่สุด

แม้นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนี้จะมีได้มีโยะริโตะโมะเป็นตัวละครเอก แต่ผู้วิจัยเห็นว่านิยายสงครามทั้ง 3 เรื่อง

¹ อักษรจีนคำว่า「平」สามารถออกเสียงอ่านได้ทั้ง “เฮอิ” 「へい」 และ “ทะอิระ” 「たいら」 ส่วนอักษรคำว่า「源」สามารถออกเสียงอ่านได้ว่า “เก็น” 「げん」 และ “มินะโตะ” 「みなもと」 อย่างไรก็ตามหากเป็นนามสกุลที่นำหน้าชื่อนักรบจะออกเสียงได้เฉพาะ “ทะอิระ” กับ “มินะโตะ” เท่านั้น เช่น ทะอิระ คิโยะโมริ (平清盛) (นักรบตระกูลเฮอิเกะ) มินะโตะ โยะมิโตะโมะ (源義朝) (นักรบตระกูลเก็นจิ) ทั้งนี้หากเรียกชื่อตระกูลผู้วิจัยจะใช้วิธีการออกเสียงว่า “เฮอิ” ร่วมกับคำว่า “เกะ” ที่แปลว่า “ตระกูล” เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อนิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* ซึ่งมีความหมายว่าเรื่องเล่าของตระกูลเฮอิเกะ และใช้การออกเสียงว่า “เก็น” ร่วมกับคำว่า “จิ” ซึ่งแปลว่า “ตระกูล” เช่นกัน เพื่อให้เรียกตระกูลเก็นจิ

นี้มีความเชื่อมโยงกันผ่านตัวละครโยะริโตะโมะ เพราะเป็นการเล่าเรื่องราวตั้งแต่ก่อนที่โยะริโตะโมะจะมีอำนาจ เป็นเพียงผู้ที่ถูกเนรเทศไปอยู่ดินแดนอันห่างไกล และเล่าถึงเหตุการณ์ที่ทำให้โยะริโตะโมะตัดสินใจจัดตั้งกองทัพขึ้นมาล้มล้างตระกูลเฮะอิเกะจนกระทั่งขึ้นมายิ่งใหญ่ แทนที่คิโยะโมะริได้ ทั้งนี้ในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องอาจมีบางฉากที่กล่าวถึงเหตุการณ์เดียวกันแต่แนวทางการเขียนและการบอกเล่าในรายละเอียดนั้นแตกต่างกันซึ่งอาจเป็นผลมาจากช่วงเวลาในการแต่งรวมถึงแนวทางการและวัตถุประสงค์ในการแต่งที่แตกต่างกัน งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องเพื่อสะท้อนแนวความคิดของกลุ่มนักรบที่มีต่อโชกุนโยะริโตะโมะในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่อง

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาความเชื่อต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อตัวละครนักรบและความเชื่อที่ส่งเสริมแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าวจากนิยายสงคราม เรื่อง *เฮะอิเกะ โมะโนะงะตะริ* เรื่อง *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* และเรื่อง *กิเกะอิกิ* เพื่อนำมาอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนาย-บ่าวและระบบฟังกิงที่พบในนิยายสงครามสมัยคะมะกุระ-มุโระมะชิ

3. แนวเหตุผล สมมติฐาน

ความเชื่อที่ปรากฏในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนั้นได้รับอิทธิพลจากขนบธรรมเนียมและความเชื่อสมัยเฮอันและสมัยคะมะกุระ-มุโระมะชิ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องความฝัน ซึ่งส่งผลต่อความสัมพันธ์นาย-บ่าว อีกทั้งความเชื่อเหล่านี้ยังช่วยเน้นภาพความยิ่งใหญ่ให้กับโชกุนโยะริโตะโมะและกลุ่มนักรบของเขา

4. ขอบเขตการวิจัย

1. ในการศึกษาความเชื่อของตัวละครนักรบจากนิยายสงครามทั้ง 3 อันได้แก่ *เฮะอิเกะ โมะโนะงะตะริ* *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* และ *กิเกะอิกิ* ซึ่งปรากฏเรื่องราวของโยะริโตะโมะในฐานะโชกุนของรัฐบาลคะมะกุระ โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาตัวบทจากหนังสือเรื่อง *เฮะอิเกะ โมะโนะงะตะริ* ฉบับคอกุอิชิ (覚一本)² ซึ่งเป็นฉบับที่ได้รับการอ่านอย่างแพร่หลายและใช้ในการเรียนการสอนปัจจุบันในประเทศญี่ปุ่นตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์โฌงักกัน(小学館)เล่มที่ 1 ตีพิมพ์ในปีค.ศ.2014 และเล่มที่ 2 ตีพิมพ์ปีค.ศ.2015 เรื่อง *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* ฉบับทะอิเซะกิจิ (大石寺本)ซึ่งเป็นฉบับเก่าแก่และเขียนในลักษณะไวยากรณ์โบราณ(古態本)ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์โฌงักกันในปีค.ศ.2009 และเรื่อง *กิเกะอิกิ* ฉบับทนะกะ (田中本) ซึ่งเป็นฉบับที่สมบูรณ์ที่สุดและความผิดพลาดน้อยที่สุดตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์โฌงักกันเมื่อปีค.ศ.2006

2. ศึกษาบทวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์นาย-บ่าวในสมัยคะมะกุระ-มุโระมะชิ

3. บทความชิ้นนี้ใช้ระบบถอดภาษาญี่ปุ่นของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นผลงานวิจัยในปี พ.ศ. 2530 ของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ ผศ.ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชาติ สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล (ปัจจุบันคือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สิริมนพร สุริยะวงศ์ไพศาล) และอาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์คือ ผศ.ดร.สุดาพร ลักษณะนิยานริน และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยคือ ผศ.ดุขฎิพร ชานีโรคคานต์ อย่างไรก็ตามหากเป็นคำที่รู้จักกันแพร่หลายในภาษาไทยอยู่แล้วจะไม่ใช้ระบบการถอดเสียงดังกล่าว จะคงการเขียนตามความนิยมเดิม เช่น ซามูไร เฮอัน โชกุน เกียวโต เป็นต้น

² ชื่อคอกุอิชิมาจากชื่อผู้เขียนซึ่งเป็นพระตติพนันต์ดาบอดที่มีชื่อเสียง รวบรวมเสร็จสมบูรณ์สมัยนโปะโช (南北朝時代) ในปีอ๋องที่ 4 (弘安4年) หรือปีค.ศ. 1371 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เนื้อหาเกิดความคลาดเคลื่อนในการทรงจำของเหล่าลูกศิษย์และเป็นฉบับที่ได้รับการอ่านอย่างแพร่หลายและใช้ในการเรียนการสอนปัจจุบันในประเทศญี่ปุ่น

5. ผลการศึกษาและบทวิเคราะห์

ก่อนอื่นผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงประวัติโดยสังเขปเกี่ยวกับเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ต่อไป

ประวัติเกี่ยวข้องกับเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ (八幡大菩薩)

ความศรัทธาเริ่มต้นมาจากศาลเจ้าอะชิมังงู (八幡宮) อันเป็นศาลเจ้าเก่าแก่ตั้งแต่สมัยนาราตั้งอยู่ในแคว้นบุเซ็น (豊前国) เขตอุซะ (宇佐郡) หรือเขตอุซะจังหวัดโออิตะในปัจจุบัน เดิมทีเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุเป็นเทพประจำท้องถิ่น แต่ในครั้งหลังของศตวรรษที่ 6 มีตำนานเล่าขานกันว่าเทพโองะโนะฮิงหนึ่งในไตรเทพของแคว้นยะมะโตะได้เดินทางไปเมืองอุซะและอัญเชิญวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของจักรพรรดิโอะจิน (応神天皇)³ ผนวกรวมเข้าไป นอกจากนี้ในหนังสือ *โทะอะอิชิโยโรกะ* เล่มที่ 4 (『東大寺要録四』) ยังมีการบันทึกเรื่องการอัญเชิญดวงพระวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ของจักรพรรดิโอะจินมาสถิตไว้ด้วยเช่นกัน จากความเกี่ยวพันในจุดนั้นเป็นต้นมาทำให้เทพองค์นี้จึงเป็นที่นับถือในหมู่ราษฎร อย่างไรก็ดีตามต่อมาภายหลังความเชื่อเกี่ยวกับเทพองค์นี้นั้นได้รับอิทธิพลความเชื่อของพระพุทธศาสนา ลัทธิชินโต และลัทธิเต๋าผนวกรวมเข้ามาจนกลายเป็นความเชื่อเช่นในปัจจุบัน ในสมัยเอโดะได้มีการอัญเชิญเทพอะชิมันจากแคว้นบุเซ็นมาประดิษฐานยังเกียวโต ณ ศาลเจ้าอิวะชิมิสึอะชิมังงู (石清水八幡宮) หลังจากนั้นความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุก็ได้รับการเผยแพร่ไปอย่างกว้างไกลในดินแดนตะวันออกของญี่ปุ่น ต่อมาเทพอะชิมันดะอิโอะ

ซะซะทซุได้กลายเป็นเทพประจำตระกูลเก็นจิหรือมินะโมะโตะซึ่งในการรบทุกครั้งมักรบตระกูลเก็นจิจะเดินทางไปสักการะเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ ในปีค.ศ.1063 ได้มีการอัญเชิญเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุไปยังยูอิงะฮะมะ (由比浜หรือ由比ヶ浜) แคว้นซังมะ (相模国) เพื่อประดิษฐานเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุในศาลเจ้าทซุระโอะกะ (鶴岡) หลังจากนั้นเป็นต้นมาการสักการะเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุจึงได้รับความนิยมในหมู่โกะ-เคะนิน⁴ ในคะมะกุระ และความเชื่อนี้ได้แพร่หลายไปทั่วประเทศจนกระทั่งมีศาลเจ้าสาขาราว ๆ 44,000 แห่งในปัจจุบัน การเรียกขานชื่อเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุเช่นในปัจจุบันนั้นเริ่มต้นในสมัยคะมะกุระ

ในนิยายสงครามเรื่อง *โอมงกิ* (将門記) มีการกล่าวถึงคำประกาศิตของเทพองค์นี้ไว้ว่า 「朕ガ位ヲ蔭子平将門ニ授ケ奉ル、其ノ位記ハ左大臣正二位菅原朝臣ノ霊魂表スラク云々」 “ข้าจะมอบตำแหน่งให้แก่ ทะอิระ โนะ มะซะกะโตะ โองการแต่งตั้งนี้ดวงวิญญาณของท่านซุงะวะระ โนะ มิชิสะเนะ เสนาบดีฝ่ายซ้าย ตำแหน่งโอม ระดับ 2 จะเป็นผู้รับไปบันทึกต่อไป” ส่วนในหนังสือ *อะชิมันอุซะงู โกะตะกุเซ็นฉู* 『八幡宇佐宮御託宣集』⁵ ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมคำประกาศิตของเทพองค์นี้ไว้ได้มีการพรรณาลักษณะของเทพองค์นี้ว่า “เทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุปรากฏกายในร่างของชายชราที่มีผมสีขาวอายุราว 70 ปี และปล่อยลูกธนูออกไปสังหารมะซะกะโตะ” สำหรับสายตระกูลซะวะอิวะเก็นจิ (清和源氏) ที่นับถือเทพองค์นี้เป็นเทพประจำตระกูลนั้นกล่าวกันว่าน่าจะเริ่มในสมัยมินะโมะโตะ โนะ โยะริโนะบุ (源頼信) เนื่องจากมีจดหมายรายงานการไปนมัสการศาลเจ้าอิวะชิมิสึอะชิมังงู นอกจากนี้จาก

³ จักรพรรดิองค์ที่ 15 ในสมัยยะมะโตะ (สมัยนารา)

⁴ “โกะ-เคะนิน” (御家人) เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มนักรบที่มีความสัมพันธ์กับโชกุนแห่งรัฐบาลทหารในสมัยคะมะกุระ โดยจะสืบทอดเป็นตระกูลและจะดูแลปกครองที่ดินของตน และโชกุนจะตอบแทน “โกะ-เคะนิน” ด้วยการมอบที่ดินในดินแดนต่าง ๆ ให้ปกครองดูแลจนเกิดเป็นรูปแบบความสัมพันธ์-บ่าวว่าที่สำคัญซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของสมัยคะมะกุระที่เรียกว่า ความสัมพันธ์-บ่าวแบบระบบศักดินา (封建の主従関係)

⁵ หนังสือรวบรวมเกี่ยวกับคำประกาศิตของเทพอะชิมันแห่งศาลเจ้าอุซะ มีทั้งหมด 16 เล่มเริ่มรวบรวมในปี ค.ศ. 1290 แล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1313

หนังสือ *ซมปิคุมเมียวเกกุ* 『尊卑分脈』⁶ มีการบันทึกว่า มินะโมะโตะ โนะ โยะฉิมิเอะ (源義家) ได้ทำพิธีเก็บปู⁷ ที่ศาลเจ้าอิวะชิมิสุสะชิมังงู เขาจึงมีชื่อหลังผ่านพิธีดังกล่าวว่า “อะชิมันตะโร” 「八幡太郎」 หลังจากนั้นสองพ่อลูกโยะริโยะฉิมิ (頼義) และโยะฉิมิเอะ (義家) เดินทางไปมาระหว่างภูมิภาคคันโตไปยังแคว้นเดวะ (出羽国) และมูทซุ (陸奥国) โดยใช้เส้นทางโทซันโด (東山道) และเส้นทางโทกะเอโด (東海道) จึงทำให้มีการสร้างศาลเจ้าสาขาของอะชิมังงูไปถึงแคว้นทั้งสอง นอกจากนี้ในหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ อะสุมะ คะงะมิ 『吾妻鏡』 วันที่ 12 เดือน 10 ในปีจิโจที่ 4 กล่าวถึงการประดิษฐานเทพอะชิมันตะโอะโอะซะซะทซุไว้ ณ ศาลเจ้าทซุงะโอะกะอะชิมังงูเพื่ออุทิศให้บิดาโยะริโยะฉิมิ

จากการศึกษาตัวบทผู้วิจัยพบว่าในนิยายสงครามเรื่อง *โซะงะ โมะโนะงะตะริ* ก็ได้มีการกล่าวถึงตำนานการกำเนิดเทพอะชิมันตะโอะโอะซะซะทซุไว้ด้วยเช่นกันดังนี้

そもそも八幡大菩薩と申すは、忝くも本地寂光の都を出でて垂迹の三所と顕はれ給ふ。人間皇女の胎を借りて、本朝三代の帝を生れ給ふ。いはゆる仲哀・神功・応神なり。崩御の後は、本朝守護・百王鎮護の一所三本の垂迹と顕はれ給ふ。いはゆる弥陀・観音・勢至の三尊なり。仰ぎて八幡大菩薩を信じ給ひ、その外、堂社・塔閣を建立あり、仏像・経巻を納め、征罰・忠賞、度に当りて、善根莫大にぞおはしける。

เดิมทีแล้วเทพอะชิมันตะโอะโอะซะซะทซุประทับอยู่

ที่ดินแดนจักโกโจโตะ ทรงเสด็จออกจากที่นั่น ทรงอวตารลงมาเป็นเทพ 3 องค์ ขอยืมพระครุฑของมนุษย์ที่เป็นพระมเหสีเพื่อให้กำเนิดจักรพรรดิญี่ปุ่น 3 รุ่น ซึ่งก็คือจักรพรรดิซุเออิ พระมเหสีจินงู จักรพรรดิโอินจิ หลังเสด็จสวรรคตก็ทรงอวตารเป็นเทพ 3 องค์ประทับอยู่ ณ ที่แห่งเดียวกันเพื่อปกป้องคุ้มครองญี่ปุ่นและทำให้บ้านเมืองสงบลงในจักรพรรดิรุ่นต่อมาอีกนับร้อยพระองค์ เทพทั้ง 3 พระองค์นี้เป็นที่รู้จักในนามของซันสนอัน⁹ ได้แก่ มิตะ¹⁰ คันนุ¹¹ และเซะอิมิ¹² ด้วยเหตุฉะนี้จึงทำให้โยะริโตะโมะเสื่อมโสะครุฑาในพระโพธิสัตว์อะชิมันตะโอะโอะซะซะทซุ นอกจากนี้เขายังได้สร้างอุโบสถ สร้างศาลเจ้า สร้างเจดีย์ สร้างตำหนัก และประดิษฐานพระพุทธรูปและพระไตรปิฎก (โยะริโตะโมะ) ได้ปราบปรามคนชั่วและมอบรางวัลแก่คนซื่อสัตย์อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นกอบงูอุณมหาศาล

(โซะงะ : เล่ม 3 หน้า 134)

นอกจากนี้ ในเรื่อง *โซะงะ โมะโนะงะตะริ* ยังสะท้อนแนวคิดที่ว่าเทพองค์นี้มีความเกี่ยวข้องกับตระกูลเก็นจิซึ่งปรากฏในฉากต่อไปนี้

然れば、今の佐殿と申すは、遠く曩祖を尋ねれば、清和天皇第六皇子貞純新王これなり。近く累代を訪えば、六孫王経基の後胤、八幡太郎義家の末葉なり。然れば、当山に八幡の御社あり。水尾の清き流れは、八幡大菩薩も、当山護持の三宝、走湯権現も、いかでか捨てんと申し召されんや。当山の守護神、我らに力を与へ給へ。佐殿を

⁶ หนังสือที่รวบรวมผังการแสดงการสืบสันตวงศ์ของจักรพรรดิและสายตระกูลของนักรบที่สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์

⁷ พิธีกรรมโบราณที่แสดงถึงการเปลี่ยนจากรุ่นเด็กผ่านเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ หรือเท่ากับพิธีบรรลุนิติภาวะ ชื่อพิธีเก็บปูถูกเรียกหลังสมัยนาระ สำหรับเด็กชายจะมีได้กำหนดอายุที่แน่นอนในการทำพิธีเก็บปูแต่จะมีการเปลี่ยนหมวกอะโอะมิและเปลี่ยนชื่อใหม่โดยไม่ใช่ชื่อในวัยเด็กที่เคยมีมา ส่วนเด็กผู้หญิงโดยทั่วไปจะทำพิธีนี้ในช่วงอายุ 12 - 16 ปี

⁸ พระโพธิสัตว์ที่มีลำดับสูงสุดในบรรดาพระโพธิสัตว์ทั้งสี่ประเภทตามความเชื่อของพุทธศาสนานิกายเท็นดะอิ และยังมีหมายถึงโลกที่แสดงสังขารที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้

⁹ “ซันสน” หมายถึงรูปเคารพของทั้ง 3 ของพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์คู่พระบารมีที่ประทับอยู่ด้านข้างของพระพุทธองค์ซึ่งพบเห็นได้ตามอุโบสถ สำหรับพระโพธิสัตว์คู่บารมีพระพุทธเจ้าในดินแดนสุทวาตีพุทธเกษตรทั้งสองนับได้แก่ พระอวโลกิตศวรร และพระมหาสถาปราชโอบุสตี

¹⁰ “มิตะ” หรือ “อะมิตะเนียวะอิ” หมายถึง “พระอมิตาภพุทธะ” เป็นพระพุทธเจ้าในคติความเชื่อของมหายานที่ประทับในแดนสุทวาตี

¹¹ “คันนุ” หมายถึง พระอวโลกิตศวรร เป็นพระโพธิสัตว์คู่บารมีพระพุทธเจ้าในดินแดนสุทวาตีพุทธเกษตร

¹² “เซะอิมิ” หมายถึง มหาสถาปราชโอบุสตี เป็นพระโพธิสัตว์คู่บารมีพระพุทธเจ้าในดินแดนสุทวาตีพุทธเกษตร

助け奉らん。源氏の系、永く絶えず、我が山、繁唱すべき時節なり。

อนึ่ง ท่านซุเกะโตะโนะผู้นี้ หากถามถึงต้นตระกูลบรรพบุรุษนั้นก็คือเจ้าชายเซดะสุมิซึ่งเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่หกในจักรพรรดิเซะอิวะ หากถามถึงสายตระกูลที่ใกล้เข้ามา ท่านเป็นลูกหลานของโระกุซันโอทซุเนะโมะโตะ เป็นหลานของท่านอะชิมันตะโรโยะมิอิเอะ อนึ่ง ศาลเจ้ายะวะตะก็ตั้งอยู่บนเขาลูกนี้ ความบริสุทธิ์ของทางน้ำ¹³ ที่ไหลต่อมา ทั้งท่านอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุ ทั้งพระรัตนตรัยที่คุ้มครองเขาลูกนี้ ทั้งท่านเทพโซโด เหตุอันใดจึงคิดจะทอดทิ้ง(ซุเกะโตะโนะ) ท่านเทพที่คุ้มครองเขาแห่งนี้ ไพร่ประทานพละกำลังแก่พวกเรา เราจะช่วยท่านซุเกะโตะโนะ สายเลือดตระกูลเกินจินนี้ต้องยืนยาวไม่ขาดสาย ถึงเวลาอันสมควรที่เขาของเราจะรุ่งโรจน์โชติช่วงแล้ว

(ไซะงะ : เล่ม 3 หน้า 113)

หากพิจารณาจากฉากที่กล่าวถึงเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุแล้วนั้นอาจสรุปลักษณะความเชื่อเกี่ยวกับเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุที่มีอิทธิพลต่อชนชั้นนักรบและความสัมพันธ์นาย-บ่าวที่สะท้อนจากนิยายสงครามที่เกี่ยวข้องกันทั้ง 3 เรื่องนี้ออกเป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. การอธิษฐานเพื่อขอพรและการประทานความช่วยเหลือจากเทพ

2. เทพนิมิตที่มาปรากฏในความฝัน

5.1 การอธิษฐานเพื่อขอพรและการประทานความช่วยเหลือจากเทพ

การอธิษฐานเพื่อขอพรและการประทานความช่วยเหลือจากเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องได้ถูกกล่าวไว้ดังนี้

5.1.1 เรื่อง *เฮะอิเกะ โมะโนะงะตะริ*

ฉากจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูลเฮะอิเกะสักการะที่เกี่ยวข้อง

การเดินทางไปสักการะเทพอะชิมันที่ศาลเจ้าอิวะมิมิสุยะชิมังงูที่เกี่ยวข้องของจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูลเฮะอิเกะทัพสุดท้ายขณะลี้ภัยออกจากเมืองหลวงตั้งปรากฏในเล่มที่ 7 ตอน 「一門都落」

落ち行く平家は誰々ぞ。前内大臣宗盛公、平大納言時忠、(中略)是は東国北国度々のいくさに、此二三ヶ年が間、討ちもらされて纔かに残るところなり。山崎関戸院に、玉の御輿をかきすゑて、男山をふし拌み、平大納言時忠卿、「南無壽命頂礼、八幡大菩薩、君をはじめ参らせて、我等都へ帰し入れさせ給へ」と祈られけるこそかなしけれ。

ในบรรดาตระกูลเฮะอิเกะที่เดินทางออกจากเมืองหลวงนั้นไม่มีใครกันบ้าง (ได้แก่) ซะกิโนะนะอิตะอิจิน มุเนะโมะริโก เฮะอิตะอินงะงะ โทะกิตะคะ (ละข้อความ) การรบทั้งในดินแดนตะวันออกและดินแดนตะวันตกในสองสามปีมานี้ไพร่พลล้มตายเหลือเพียงเล็กน้อย เมื่อขบวนเสด็จเดินทางมาถึงประตูด้านยะมะสะกิจึงวางเกี้ยวประทับของจักรพรรดิลงเพื่อหมอบกราบโอะโตะโกะยะมะ¹⁴ เฮะอิตะอินงะงะ โทะกิตะคะจึงอธิษฐานว่า “นะมุกิเมียวโรชะอิ ท่านเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุ ขอให้องค์จักรพรรดิและพวกเราได้หวนคืนเมืองหลวงด้วยเถิด” เขากล่าวอย่างโศกาอาลัย

(เฮะอิเกะ : เล่มที่ 7 หน้า 86-87)

จากฉากที่ยกมานั้นกล่าวถึงการเสด็จออกจากเมืองหลวงของจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูลเฮะอิเกะทัพสุดท้ายโดยในระหว่างทางเมื่อขบวนมาถึงด่าน

¹³ มิสุโนะโอะ () หากแปลตรงตัวหมายถึง “ทางไหลของน้ำ” และยังเป็นอีกพระนามของจักรพรรดิเซะอิวะ ในที่นี้จึงหมายถึงลูกหลานที่สืบสายมาจากจักรพรรดิเซะอิวะด้วยเช่นกัน

¹⁴ เขาโอะโตะโกะยะมะเป็นที่ประดิษฐานของศาลเจ้าอิวะมิมิสุยะชิมังงู ()

ยะมะสะกิที่อยู่ตรงข้ามกับโอะโตะโกะยะมะซึ่งเป็นที
ประดิษฐานของเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ ฌ ศาลเจ้า
อิวะชิมิสุยะชิมังงู การที่จักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบ
ได้สักการะและอธิษฐานขอพรนั้นแสดงให้เห็นถึง
ความศรัทธาขององค์จักรพรรดิ พระราชวงศ์ และนักรบ
ในตระกูลเฮอิเกะที่มีต่อเทพองค์นี้ด้วยเช่นกัน อีกทั้งยัง
ขอให้จักรพรรดิและตระกูลของตนได้หวนกลับมาสู่เมือง
หลวงอีกครั้ง

ฉากจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูล เฮอิเกะสักการะที่คิวกู

เมื่อจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูลเฮอิ
เกะเดินทางไปถึงดินแดนตะวันตก พระองค์ทรงเสด็จไป
นมัสการเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุด้วยเช่นกันซึ่งปรากฏ
ในฉากต่อไปนี้

さる程に、筑紫には内裏つくるべきよし沙汰
ありしかども、いまだ都定められず。主上は岩戸
の小卿大蔵の種直が宿所にわたらせ給ふ。人々の
家々は野中、田中なりければ、麻の衣はうたねど
も、十市の里ともいっつべし。内裏は山のなかな
れば、かの木の丸殿もかくやとおぼえて、なか々
優なる方もありけり。まづ宇佐宮へ行幸なる。大
宮司公道が宿所、皇居になる。

ในตอนนั้น กล่าวกันว่ามีการกำหนดการสร้างที่
ประทับ(สำหรับจักรพรรดิ)ที่คิวกู¹⁵ แต่ทว่าในเมือง
หลวงเองก็ยังไม่อยู่ในความสงบ จักรพรรดิจึงทรงประทับ

ที่บ้านพักของโอมิเกียวโอะกุระ ทะเนะนะโอะ ส่วนบ้านของ
ผู้ติดตามคือกลางทุ่งกลางนา แม้ไม่ถึงกับต้องสวมใส่ผ้า
ปาน¹⁶ แต่ก็พูดได้ว่าเป็นหมู่บ้านโทชิ¹⁷ อันห่างไกล หาก
ที่ประทับเป็นกลางภูเขา คงใช้ต้นไม้ต้นนั้นเป็น“ที่
ประทับไม้ทรงกลม”¹⁸ ซึ่งก็มีด้านที่งดงามเช่นกัน
(พระองค์)ทรงเสด็จไปยังอุซะโนะมิมะ¹⁹ เป็นลำดับแรก
และทรงใช้ที่พักของคะอิงจิจินมิชิ²⁰ เป็นพระราชวัง

(เฮอิเกะ : เล่ม 8 หน้า 110-111)

จากฉากที่ยกมาข้างต้นนั้นเป็นตอนที่กล่าวถึง
ขบวนเสด็จของจักรพรรดิอันโตะกุและเหล่านักรบตระกูล
เฮอิเกะที่เดินทางรอนแรมอย่างยากลำบากจน
กระทั่งเดินทางไปถึงคิวกู สถานที่แรกที่พระองค์ทรงเสด็จ
ไปคือศาลเจ้าอุซะซะชิมังงูซึ่งเป็นศาลเจ้าต้นกำเนิดของ
ศาลเจ้าอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุทั่วประเทศ อีกทั้งยังทรง
ประทับ ณ บ้านพักของผู้อำนวยการศาลเจ้าซึ่งแสดงให้เห็น
ถึงสายสัมพันธ์อันลึกซึ้งของราชวงศ์ที่มีต่อเทพเจ้า
องค์นี้ด้วยเช่นกัน

ฉากทะอิระ โนะ โทะกิตะคะขอพรให้เทพอะชิมัน ดะอิโอะซะซะทซุช่วยคุ้มครองจักรพรรดิอันโตะกุ

「それ我が君は天孫四十九世の正統、人皇八
十一代の御門なり。天照太神、正八幡宮も我君を
こそまもり参らっさせ給ふらめ。

“แต่เดิมแล้วเจ้านายของเรา²¹ นั้นสืบเชื้อสาย
โดยตรงจากเทพรุ่นที่ 49 และทรงเป็นจักรพรรดิองค์ที่

¹⁵ ชื่อเดิมของดินแดนคิวกู

¹⁶ ผ้าปานหรือ (麻の衣) คือผ้าที่ใช้ห่อศพ ในที่นี้การสวมใส่ผ้าปานจึงหมายถึงการเสียชีวิต

¹⁷ “หมู่บ้านโทชิ” (十市の里) เป็นชื่อหมู่บ้านในเมืองโทชิ(ปัจจุบันออกเสียงว่า“โทอิชิ”)จังหวัดนารา หมู่บ้านแห่งนี้เป็นศูนย์กลางของเมืองตั้งแต่สมัย
นารายจนถึงมุโรมะชิ ในกลอนญี่ปุ่นจะใช้คำนี้เป็น 「掛詞」ที่ใช้แสดงชื่อสถานที่และยังมีความหมายของคำว่า “ห่างไกล” ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้
คำนี้ยังเป็น 「掛枕」 ในบทกวีซึ่งชื่อหมู่บ้านนี้ถูกใช้เชื่อมโยงกับความรู้สึกห่างไกลจากเมืองหลวง

¹⁸ การใช้ไม้ทั้งต้นโดยไม่ตัดแต่งหรือเลื่อยเพื่อทำเป็นที่ประทับแบบเรียบง่าย โดยเฉพาะอะซะซะกุระเด็น 「朝倉殿」 หรือปัจจุบันรู้จักกันในนาม “อะซะ
ซะกุระโนะชิบะนะโนะอิโระนิวะโนะมิมะ” (朝倉橋広庭宮) อันโด่งดังของจักรพรรดิชิเอะมิเอะอิ (斉明天皇)

¹⁹ หมายถึงศาลเจ้าอุซะซะชิมังงู (宇佐八幡宮) ณ เมืองอุซะ จังหวัดโอะอิตะ

²⁰ (大宮司公道) เป็นผู้อำนวยการศาลเจ้าอุซะ ตำแหน่งคะอิงจิจิเป็นตำแหน่งผู้อำนวยการสูงสุดของศาลเจ้าสำคัญของญี่ปุ่น

²¹ ในที่นี้หมายถึงจักรพรรดิอันโตะกุ

81 เทพอะมะเตะระซุ โอมะชิมังงู²² คงจะทรงปกป้อง
คุ้มครองเจ้านายของเรา”

(เฮะอิเกะ: เล่ม 8 หน้า 117)

จากฉากที่ยกมาเป็นคำพูดของทะอิระ โนะ โทะกิ
ตะตะที่กล่าวกับโคะระมะรุะซึ่งมาแจ้งข่าวเรื่องคำสั่งของ
จักรพรรดิสละราชย์โทะชิระกะวะที่ทรงมีพระราช
กระแสรับสั่งให้ขับไล่ตระกูลเฮะอิเกะออกจากคิวชูจึงขอ
ให้รีบหนีไปเสียก่อน แต่ทว่าโทะกิตะตะยังคงยืนยงถึง
ความชอบธรรมในการสืบเชื้อสายและเป็นลูกหลานของ
เทพอะมะเตะระซุและเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ จาก
ประโยคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่มีต่อเทพ
อะชิมันดะอิโอะซะซะทซุในฝ่ายของตระกูลเฮะอิเกะที่เป็น
เครือญาติของจักรพรรดิอันโตกุ

นอกจากนี้ ในงานวิจัยของเซกิ ยูกิฮิโกะ (2003)
กล่าวว่าในนิยายสงครามเรื่อง *โอมงกิ* กล่าวว่าในปีค.ศ.
939 ทะอิระ มะซะกะโคะได้รับเทพพยากรณ์จากอะชิ
มันดะอิโอะซะซะทซุที่แคว้นโคสุเกะและขนานนามตนเอง
ว่า “ชินโน” 「新皇」 ซึ่งแปลว่า “จักรพรรดิองค์ใหม่”
เทพอะชิมันจึงเป็นเสมือนผู้ปลดปล่อยตระกูลนักรบ
ออกจากแบบแผนของราชสำนักและมีบทบาทสำคัญ
ในการสร้างโลกที่แตกต่างไปจากเทพอะมะเตะระซุหรือ
สุริยเทพ ด้วยเหตุนี้เหล่าตระกูลนักรบจึงให้การสักการะ
เทพอะชิมันเป็นเทพผู้ปกป้องรักษาเหล่านักรบ²³ ซึ่งจาก
งานวิจัยของยูกิฮิโกะจะเห็นได้ว่าในเรื่อง *โอมงกิ* ที่
สันนิษฐานว่าถูกประพันธ์ก่อนนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่อง
นี้มีการกล่าวถึงเทพองค์นี้ในฐานะเทพของตระกูลนักรบ
เป็นครั้งแรกแต่เป็นเทพในฝั่งตระกูลเฮะอิเกะ

อย่างไรก็ตามจากที่ได้นำเสนอไปในขั้นต้นเกี่ยวกับ
ประวัติที่มาของความเชื่อและการนับถือเทพอะชิมันดะอิ
โอะซะซะทซุ นั้นเปรียบเสมือนเทพประจำตระกูลที่คอย

ปกป้องคุ้มครองตระกูลเก็นจิ มิยะจิ นะโอะกะสุ (2002)
กล่าวว่าความเชื่อความศรัทธาของโยะริโตะโมะเอะที่มีต่อ
เทพองค์เสมือนเทพประจำตระกูลนั้นปรากฏให้เห็นเป็น
หลักฐานชัดเจนในหนังสือบันทึกประวัติศาสตร์ *อะสุมะ
กะกะมิ* เล่มที่ 1 วันที่ 5 เดือน 7 ปีจิโจที่ 4 โดยกล่าวว่า
ตนเป็น 「八幡大菩薩氏人」 หมายถึง “ผู้สืบเชื้อสาย
ตระกูลจากเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ” อีกทั้งยังกล่าว
ถึงการสืบทอดความคิดดังกล่าวไปทั่วแคว้นทั้ง 8 แห่ง
ดินแดนตะวันออก

นอกจากนี้ จากการศึกษาผู้วิจัยได้พบว่าเทพอะชิ
มันนั้นมิได้เป็นที่เคารพเฉพาะนักรบในตระกูลเก็นจิ
เท่านั้น แต่เดิมทีเดียวเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุ นั้นเป็น
เทพที่มีความเกี่ยวข้องและได้รับการสักการะในพระ
ราชวงศ์มาก่อน และต่อมาภายหลังเหล่าตระกูลนักรบ
ที่สืบเชื้อสายมาจากจักรพรรดิต่างไปเคารพสักการะ
ด้วยเหตุนี้จึงปรากฏฉากที่กล่าวถึงการเสด็จเยือนศาลเจ้า
อะชิมันดะอิโอะซะซะทซุของจักรพรรดิอันโตกุและเหล่า
นักรบตระกูลเฮะอิเกะด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ใน
ปัจจุบันความสำคัญในส่วนที่เป็นเทพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับ
พระจักรพรรดินั้นถูกลืมนั่นหาย คงเหลือแต่ความ
เข้าใจเพียงว่าเทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุเป็นเทพของ
นักรบประจำตระกูลเก็นจิไปแม้ในชาวยุคปัจจุบัน

ฉากโยะริโตะโมะเอะยกทัพไปต่อสู้กับตระกูลเฮะอิ เกะที่ฟูจิกะวะ

เมื่อโยะริโตะโมะเอะยกทัพมาถึงบริเวณภูเขาฟูจิแต่กลับ
พบกับสภาพกองทัพที่กระเจิดกระเจิงของฝ่ายเฮะอิเกะ

平家の方には音もせず。人をつかはして見せ
ければ、「みな落ちて候」と申す。或は敵の忘れ
たる鎧とッて参りたる者もあり、或はかたきのす
てたる大幕とッて参りたる者もあり。「敵の陣に

²² เป็นอีกชื่อเรียกหนึ่งของศาลเจ้าอะชิมังงูซึ่งมีความหมายว่า “เทพอะชิมันดะอิโอะซะซะทซุที่แท้จริง”

²³ 関幸彦『鎌倉とはなにか』(山川出版社、2003年、150頁。)

は蠅だにも翔り候はず」と申す。兵衛佐急ぎ馬より下り甲を脱ぎ手水嗽をして王城の方を伏し拝み、「これは全く頼朝が私の高名にあらず、偏に八幡大菩薩の御計らひなり」とぞ宣ひける。

เมื่อเห็นว่าทางทัพเฮอิเกะไร้ซึ่งเสียงใด ๆ (โยะริ โตะโมะ) จึงใช้ให้คนไปดูลาดเลา ทหารกลับมารายงานว่า “ทุกคนหายกันไปหมดขอรับนายท่าน ส่วนทหารฝ่ายเรานั้นบางคนนำชุดเกราะที่ศัตรูลืมไว้กลับมา บางคนเก็บโอมะกิที่ศัตรูทิ้งไว้กลับมาขอรับ” และรายงานต่อว่า “ในฐานะทัพของศัตรูไม่มีแม้แมลงวันบินสักตัว” ท่านเฮียวอิเอะโนะซุเกะจึงลงจากม้า ถอดหมวกนักรบออกล้างมือและบ้วนปากแล้วจึงคุกเข่าก้มลงสักการะโดยหันหน้าไปยังทิศของพระราชวังหลวงพร้อมกล่าวว่า “สิ่งนี้มีใช่เกียรติประวัติของโยะริโตะโมะแต่อย่างใด หากแต่เป็นแนวทางจากท่านเทพอะชิมันดะอิโอะซะทซุ”

(เฮอิเกะ : เล่ม 5 หน้า 404)

ฉากดังกล่าวเป็นฉากที่ต่อเนื่องจากตอน “ฟูจิงวะ” เหล่านักรบฝ่ายทะอิระต่างขวัญหนีดีฝ่อเมื่อได้ฟังเรื่องราวที่ชะอิโตะ ชะเนะโมะริเล่าถึงกิตติศัพท์ความเก่งกาจของเหล่านักรบจากดินแดนตะวันออก จนทำให้นักรบเหล่านั้นหวาดกลัว ในคำคืนนั้นเองที่นักฝูงใหญ่ได้บินขึ้นจากหนองน้ำด้วยเสียงอันอึกทักกรึกโครมดังเสียงพลุสากัมปนาททำให้นักรบฝ่ายทะอิระเข้าใจผิดคิดว่าเป็นทัพของโยะริโตะโมะและนักรบดินแดนตะวันออกบุกมา นักรบฝ่ายทะอิระจึงแตกกระเจิงจากค่ายที่ตั้งทัพไว้และหลบหนีกันไปคนละทิศละทาง ทำให้ทัพของโยะริโตะโมะขณะในการรบครั้งนี้ทั้ง ๆ ที่ยังมีได้ทำการรบใด ๆ โยะริโตะโมะจึงเชื่อว่าการชนะในครั้งดังกล่าวนี้เป็นการประทานความช่วยเหลือมาจากเทพอะชิมันดะอิโอะซะทซุที่ตนนับถือ

5.1.2 เรื่อง โยะงะ โมะโนะงะตะริ

ฉากที่โยะริโตะโมะไม่พอใจความไม่เป็นระเบียบ

ของนักรบในช่วงที่ตระกูลเฮอิเกะปกครอง

流人兵衛佐殿は、伊豆国の住人南条・深堀といふ二人の侍を御供にておはしけるが、「あはれ、世の習ひかな。奴ばらが任せに振舞ふこそ安からぬ。帰命頂礼八幡大菩薩。願はくは、頼朝が本意を遂げしめ給へ」とぞ祈念し給ひける。

ท่านเฮียวโนะซุเกะผู้โดนเนรเทศและขามุไรแคว้นอิสุ 2 คนนามว่านินโจและฟูเกะโยะริ ได้ไปอธิษฐานขอพรว่า “นี่คือลัทธิธรรมของโลกหรือ (ตัวข้า) ไม่เป็นสุขเพราะการประพาดติดตามอำเภอใจของเจ้าพวกนั้น คิเมียวโชะริ อะชิมันดะอิโอะซะทซุ ขอให้ความปรารถนาที่มีมาช้านานของข้าเป็นจริงด้วยเถิด”

(โยะงะ : เล่ม 1 หน้า 63)

ฉากโยะริโตะโมะอธิษฐานในระหว่างหลบหนีออกจากคฤหาสน์ของตระกูลอิโตะ

道すがら、御心中に祈念せられけるは「仰ぎて願はくは、八幡大菩薩。頼朝が先祖八幡太郎義家は、男山石清水参籠の時、御示現にて大菩薩の御子となり、八幡太郎を号したり。八幡太郎と号したり。されば、『義家が子孫に恙あらせじ』とこそ御誓ひあんなるに、源氏皆亡びて果て、家廢れ人亡びて、正統の名残とて頼朝一人ばかりなり。八代守護の御誓ひ空しうして、四代を残し給はんこと口惜しかるべし。このたび運を開かずは、何人か家を興して誓ひを続がん。ただ願はくは、大菩薩の誓約をば頼朝に授け給へ。伏して乞ふ、諸天・善神。擁護を垂れ給へ。たとひ広く日本を平げんことこそ難くとも、当国の土民ばかりを授かり給へ。

ในระหว่างทาง (โยะริโตะโมะ) อธิษฐานในใจว่า “(ข้า) น้อย) ขอกล่าวคำอธิษฐานต่อท่านอะชิมันดะอิโอะซะทซุ อะชิมันดะโร โยะมิอิเอะซึ่งเป็นบรรพบุรุษของโยะริโตะโมะ ตอนไปนมัสการที่โอะโตะโกะยะมะอิวะชิ

มีสุนั้น ท่านจำแลงกายมาบอกว่า(โยะฉือเอะ)เป็นลูกของพระโพธิสัตว์ ด้วยเหตุนี้จึงได้นำมาว่าชะชิมันตะโร และทั้ง ๆ ที่ท่านปฏิญาณแล้วว่า “จะไม่ให้ลูกหลานของโยะฉือเอะมีอันตราย” แต่ตระกูลเกินจิตทุกคนได้ตายจากไป ตระกูลตกต่ำผู้คนต่างล้มตาย คนที่เป็นสายเลือดตรงนั้นเหลือโยะริโตะโมะเพียงคนเดียว คำสาบานที่กล่าวว่าจะคุ้มครองตระกูลไปถึงแปดรุ่นนั้นได้สูญเปล่า การดำรงต่อมาเพียงสี่รุ่นนั้นเป็นเรื่องน่าเศร้ายิ่งนัก” หากในครั้งนี่ชคไม่เข้าข้าง ใครกันหรือจะเป็นผู้กอบกู้ตระกูลและสานต่อคำสาบานของพระองค์ ข้าน้อยเพียงอยากรวิงวอน คำสัญญาของพระโพธิสัตว์นั้นโปรดประทานแกโยะริโตะโมะด้วยเถิด ข้าขอน้อมอภิวาทต่อบรรดาทวยเทพและเส็นชิน²⁴ ได้โปรดคุ้มครองลูกด้วยเถิด หากการปราบปรามผู้คนทั่วทั้งญี่ปุ่นอันกว้างใหญ่ไพศาลให้สงบลงนั้นยากลำบาก ก็โปรดประทานเพียงคนที่อยู่ในแคว้นแห่งนี้²⁵

(โชะงะ : เล่ม 2 หน้า 97-98)

ฉากยะมะกิ โนะ คะเนะตะกะจิงระงับแผนการรบกับโยะริโตะโมะ

佐殿これを御覧じて、いよいよ力付きてぞ思し召されける。御心中には、「仰ぎて願はくは、大悲権現八幡大菩薩。頼朝が宿願を、遠くは三年、近くは三月が内に成就せしめ給へ。我が願、満つるほどならば、まつ山木を亡ぼうし、次には伊東を討たん」とぞ祈念せられける。

พอโยะริโตะโมะได้เห็น(เหตุการณ์)เช่นนี้ก็เกิดกำลังใจมากยิ่งขึ้น ภายในใจนั้นก็สวดภาวนาว่า “ลูกขอวิงวอนความเมตตาจากท่านชะชิมันตะอิโอะชะทซุ ขอให้ความปรารถนาที่มีมาแสนนานของโยะริโตะโมะคนนี้บรรลุผลสำเร็จภายในสามปีเป็นอย่างช้าหรือสำเร็จภายในสาม

เดือนเป็นอย่างเร็ว หากคำขอของลูกเป็นจริง ลูกจะไปฆ่ายะมะกีก่อน จากนั้นจึงไปสังหารอิโต”

(โชะงะ : เล่ม 3 หน้า116)

เมื่อโยะริโตะโมะได้ทราบข่าวเรื่องยะมะกิ โนะ คะเนะตะกะระงับแผนการบุกมาหาอิสุเพื่อรบกับโยะริโตะโมะ โยะริโตะโมะจึงเกิดความหาญกล้าและมีกำลังใจจึงขอพรจากเทพชะชิมันตะอิโอะชะทซุโปรดช่วยให้ความปรารถนาที่เคยมียาวนานของเขานั้นสำเร็จอย่างรวดเร็วที่สุดภายในสามเดือนและเข้าสู่ศุภภายในสามปี

5.1.3 เรื่อง กิเกะอิกิ

ฉากอุมิวะกะ(โยะฉิมิซุเนะในวัยเด็ก)อธิษฐานขอให้ช่วยคุ้มครองตระกูลของตน

「南無大慈悲の明神、八幡大菩薩」と掌を合せて、「源氏を護らせ給へ。宿願まことに成就せば、玉の御宝殿を造り、千町の神領を寄進し奉らん」と祈誓して、念誦はてければ、正面より未申へ向かひて出で給ふ。

“นะโมด้วยพระเมตตาอันเหลือคณานับของท่านเมียวจินอิกิทั้งท่านชะชิมันตะอิโอะชะทซุ” (อุมิวะกะ) กล่าวพลางพนมมือ “โปรดคุ้มครองตระกูลเกินจิตด้วยเถิด หากความปรารถนาของลูกเป็นจริง ลูกจะสร้างศาลเจ้าที่ทำด้วยอัญมณีถวาย อีกทั้งลูกจะบริจาคที่ดินถวายอีกหนึ่งพันโจ” ลูกขอสาบาน เมื่ออธิษฐานจบ(อุมิวะกะ)เดินจากประตูใหญ่และมุ่งสู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เพื่อออกจากของศาลเจ้าไป

(กิเกะอิกิ : เล่ม 1 หน้า 31)

ฉากที่อิโอะชะชะบุโรได้เจอกับโยะฉิมิซุเนะผู้เป็นนายมาแต่รุ่นบรรพบุรุษ

²⁴ เทพผู้ปกป้องรักษาพระธรรม

²⁵ หมายถึงแคว้นอิสุ

君の見参に入りて候ひぬること、三世の契りと申しながら、八幡大菩薩の御引き合せとこそ存じ候へ」とて、来し方行く末の物語互ひに申しひらきけり。

“การที่ได้พบนายท่านนั้น (ข้าน้อย)รู้ว่าคงเป็นเพราะสัญญาที่ผูกพันกันสามชาติและท่านเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซึนาพาให้มาพบกัน” จากนั้นทั้งสองต่างเล่าเรื่องราวที่ผ่านมาและแผนในอนาคตให้กันและกันฟัง (กิเกะอิกิ : เล่ม 2 หน้า 74)

สำหรับธรรมเนียมและความเชื่อการไปนมัสการศาลเจ้านั้น อรรถยา สุวรรณระดา (2015) ได้ให้ทรรศนะประเด็นเกี่ยวกับธรรมเนียมความเชื่อของผู้คนในสมัยเฮอันว่าโดยทั่วไปแล้ว การไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของคนญี่ปุ่นสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การไปนมัสการขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องราวทางโลกทั้งหลาย การไปนมัสการเพื่อขอให้ช่วยนำทางให้หลุดพ้นหรือเพื่อให้มีชีวิตที่สงบสุขในโลกหน้า และการไปนมัสการโดยมีได้มุ่งหวังขออะไรเป็นพิเศษ เช่น การไปกราบไหว้ขอขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ช่วยปกป้องคุ้มครอง เป็นต้น การไปนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีทั้งการไปไหว้พระที่วัด (寺院) และการไปศาลเจ้า (神社) ซึ่งเป็นที่สถิตของเทพที่คนญี่ปุ่นนับถือบูชา แต่การไปกราบไหว้ขอพรเทพเจ้าที่ศาลเจ้านั้นเป็นการมุ่งหวังให้เทพเจ้าช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องทางโลกทั้งหลายเท่านั้น ต่างจากการไปไหว้พระที่วัดที่มุ่งหวังครอบคลุมกว้างไปถึงเรื่องของการตรัสรู้หรือการหลุดพ้นในโลกหน้าด้วย²⁶

ในนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนี้ต่างปรากฏฉากที่เล่าถึงการเดินทางไปอธิษฐานขอพรและการนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชนชั้นนักรบที่ศาลเจ้าเพื่อมุ่งหวังให้เทพเจ้าช่วยเหลือเกี่ยวกับเรื่องทางโลกซึ่งน่าจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่ต้องการเน้นเรื่องการขอพร

จากเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซึเป็นผู้เป็นเทพประจำตระกูลของมินะโมะโตะ และการทำเช่นนี้สัมฤทธิ์ผลจนทำให้โยะริโตะโมะมิซึในการรบ สามารถปราบปรามศัตรูคู่อริและกุมอำนาจสูงสุดของรัฐบาลทหารคะมะกุระได้ในที่สุด

นอกจากนี้ เมื่อคำอธิษฐานที่ได้ขอจากเทพนั้นสัมฤทธิ์ผล ผู้ที่อธิษฐานนั้นจักทำพิธีบวงสรวงเพื่อสรรเสริญองค์เทพเป็นการตอบแทนด้วยเช่นกัน ดังเช่นการประดิษฐานเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซึ ณ ศาลเจ้าที่ซุรุงะโอะกะซะชิมังงูของโยะริโตะโมะหลังจากที่ได้รับพระราชทานตำแหน่งเซอิโชกุนหรือผู้นำสูงสุดทางการทหารซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวถูกบรรยายไว้ในนิยายสงครามทั้งเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* และ *โชะงะโมะโนะงะตะริ*

ฉากจากนิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ*

さる程に鎌倉の前右兵衛佐頼朝、みながら征夷將軍の院宣を蒙る。御使は左史生中原泰定とぞ聞えし。十月十四日関東へ下着。兵衛佐宣ひけるは、「頼朝年来勅勤を蒙りたりしかども、今武勇の名譽長ぜるによつて、みながら征夷將軍の院宣を蒙る。いかんが私でうけとり奉るべき。若宮の社にし給はらん」とて、若宮へ参りむかはれけれ。八幡は鶴か岡にたたせ給ふへり。地形石清水にたがはず。廻廊あり、楼門あり、つくり道十余町見くんだり。

อีกไม่นานต่อมา เซกิโนะฮุเฮียวโนะซุเกะโยะริโตะโมะมิมุ่งหวังที่คะมะกุระจะได้รับพระราชโองการแต่งตั้งให้เป็นเซอิโชกุน ได้ยินว่าผู้เชิญพระราชสาสน์มีนามว่า เซมิโมะนะกะซะระโนะยะยะซุซะคะซึ่งเดินทางมาถึงดินแดนคันโตในวันที่สิบสี่เดือนสิบ (เมื่อทราบข่าว) ท่านเฮียว

²⁶ อรรถยา สุวรรณระดา, บทความวิจัยเรื่อง บันทึกการเดินทางไปไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมิซึทซึนะ โนะซะซะ ใน คะเงะโรนิกกิ ในงานประชุมวิชาการระดับชาติผู้ป็นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 8, 2558:1

โนะซุเกะกล่าวว่า “แม้ในหลายปีมานี้โยะริโตะโมะจะได้
รับการประณาม แต่ตอนนี้กลับได้รับเกียรติยศอย่างสูง
ของชายชาตินักรบ ได้รับพระราชทานตำแหน่งเซะอิ
โชกุน ข้าสมควรรับความชอบไว้เพียงผู้เดียวได้อย่างไร
ข้าจะถวายแด่วะกะมิยะ”²⁷ จากนั้นจึงเดินทางไป
นมัสการวะกะมิยะ และก่อสร้างศาลเจ้าอะจิมันที่ที่ซุรุงะ
โอะกะซึ่งแบบแปลนไม่เหมือนศาลเจ้าอิวะชิมิสุเดิม โดย
สร้างให้มีทางเดินโดยรอบ ประตูทางเข้าสองชั้นและ
(ท่านเทพ)มองลงมาเห็นถนนทั้งสิบสาย

(เฮะอิเกะ : เล่ม 8 หน้า 122)

จากจากนิยายสงคราม โยะงะ โมะโนะงะตะริ

八幡大菩薩を鶴岡に勧請し奉り、頻繁の礼盛
んにして、奉幣・神器備れり。

(โยะริโตะโมะ)ได้อัญเชิญอะจิมันคะอิโอะชะทังซุมา
ประดิษฐาน ณ ที่ซุรุงะโอะกะ พร้อมทั้งจัดเตรียมเครื่อง
เซ่นไหว้และไม้โอะเฮะอิ²⁸ เป็นของถวาย

(โยะงะ : เล่ม 3 หน้า 134)

จากฉากที่ยกมาทำให้เห็นถึงความศรัทธาของโยะ
ริโตะโมะที่มีต่อเทพอะจิมันคะอิโอะชะทังซุ อีกทั้งยังเห็น
ว่าการได้รับพระราชทานตำแหน่งผู้สูงสุดทางการทหาร
นั้นเป็นสิ่งที่โยะริโตะโมะได้รับการช่วยเหลือจากเทพ ฉะ
นั้นโยะริโตะโมะจึงถวายตำแหน่งนั้นแด่เทพอะจิมันคะอิ
โอะชะทังซุ

5.2 เทพนิมิตที่ปรากฏในความฝัน

ความเชื่อเกี่ยวกับเทพนิมิตที่ปรากฏในความฝันซึ่ง
หมายถึงการบอกกล่าวเหตุการณ์ล่วงหน้าปรากฏใน
นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องได้ถูกกล่าวไว้ดังนี้

5.2.1 เรื่อง เฮะอิเกะ โมะโนะงะตะริ

จากความฝันของซามูไรหนุ่มในตอน “มกเกะโนะ
ชะตะ” 「物怪之沙汰」

又、源中納言雅頼卿のもとに候ひける青侍が
見たりける夢もおそろしかりけり。たとへば大内
の神祇官とおぼえしきところに、束帯ただしき上
臈たちあまたおはして、議定の様なる事のありし
に、末座なる人の、平家の方人するとおぼしき
を、その中よりおったてらる。かの青侍夢の心
に、「あれはいかなる上臈にてましますやらん」
と、ある老翁に問ひ奉れば、「巖島の大明神」と
こたへ給ふ。其後座上にけたげなる宿老のましま
しけるが、「この日来平家の預かりたりつる節刀
をば、今は伊豆国の流人頼朝にたぼうずるなり」
と仰せられければ、其御そばに猶宿老のましまし
けるが、「其後はわが孫にもたび候べ」と仰せら
るるといふ夢を見て、是を次第に問ひ奉る。「節
刀を頼朝にたぼうとおほせられつるは、八幡大菩
薩、其後はわが孫にもたび候へと仰せられつるは
春日大明神、かう申す老翁は、武内の大明神」と
仰せらるるといふ夢を見て、(省略)

นอกจากนี้ ความฝันที่เกิดกับซามูไรหนุ่มคนหนึ่ง
ที่ทำงานรับใช้อยู่จวนของขุนนางเก็นซุนงะงะ มะชะโยริ²⁹
ก็ช่างพิศวงเช่นกัน หากเล่าถึงเรื่องราวโดยละเอียดนั้น ดู
เหมือนจะเป็นที่จริงกัน³⁰ ในพระราชวัง เหล่าผู้สูงศักดิ์ทั้ง
หลายแต่งกายด้วยชุดพิธีการมารวมตัวกันดูคล้ายการ
ปรึกษาหารือ ท่านที่ประทับอยู่ ณ ที่นั่งต่ำสุดนั้นดูคล้าย
จะเป็นฝ่ายเดียวกับเฮะอิเกะได้ถูกขับออกไป ในความฝัน
ของซามูไรหนุ่มผู้นั้นเขาถามชายชราท่านหนึ่งไปว่า
“ท่านนั้นคือผู้ใดหรือขอรับ” ท่านตอบว่า “อิทซุชิมิยะ

²⁷ เป็นคำที่ใช้สำหรับเรียกศาลเจ้าสาขา

²⁸ ไม้ที่ทำด้วยป่านและกระดาษสาใช้สำหรับถวายเทพตามความเชื่อของลัทธิชินโต

²⁹ บ้างออกเสียงว่า คะอิระอิโนะเกียว เป็นสายตระกูลมูระงะมิเก็นจิ (村上源氏)

³⁰ หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลศาลเจ้าและนักบวชลัทธิชินโตทั่วประเทศ ในหน่วยงานมีขุนนาง 21 คนทำหน้าที่ในกิจการที่เกี่ยวข้องกับการพยากรณ์ คล้ายกรมโหรในพระราชวัง
ของไทย

คะอิเมียวจิน³¹” จากนั้นผู้อาวุโสท่านหนึ่งที่ประทับนั่งอยู่ บนแท่นประทับสูงสุดเอ่ยขึ้นว่า “ดาบเซ็ทโต³² เล่มนี้ที่ ผাগไว้กับตระกูลเฮอิเกะมาพักใหญ่นั้น โปรดส่งมอบให้ แกโยริโตะโมะที่ตอนนี้อยู่ที่แคว้นอิสุด้วยเถิด” ชายชราอีกท่านหนึ่งที่อยู่ด้านข้างจึงกล่าวบ้างว่า “จากนั้นแล้วโปรดมอบโอกาสให้ลูกหลานของข้าด้วย ขอรับ” ชายหนุ่มฝันเห็นเช่นนั้นจึงเรียนถามถึงลำดับ (ของผู้อาวุโส) ในเรื่องนี้ ชายชราตอบว่า “ท่านที่กล่าวว่าโปรดประทานดาบเซ็ทโตแก่โยริโตะโมะนั้นคือ เทพอะชิมันคะอิโอะซะซะทซุ ส่วนคนที่เอ่ยว่าโปรดมอบ ให้ลูกหลานของข้าด้วยนั้นคือเทพคะซุกะโนะคะอิเมียว จิน³³ ส่วนตัวข้าที่พุดอยู่กับเจ้าตอนนี้คือ ทะเกะอุซึคะ อิเมียวจิน³⁴”

(เฮอิเกะ : เล่ม 5 หน้า 362-363)

จากฉากดังกล่าวที่ยกมานั้นกล่าวถึงความฝันที่เป็น ลางบอกเหตุถึงการล่มสลายของตระกูลเฮอิเกะและ ความรุ่งโรจน์ที่กำลังจะมาเยือนตระกูลเกินจิตที่ปรากฏใน นิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* ฉบับคะกุอิ ชิ ความฝันที่ปรากฏแก่ชามุโรหนุมนั้นเป็นการมารวมตัว กันของเหล่าเทพเจ้าเพื่อปรึกษาหารือกันในกิจของบ้าน เมือง จากฉากดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเทพอะชิมันคะอิโอะ ซะซะทซุเอ่ยว่าโยริโตะโมะนั้นเป็นลูกหลานของตนและจะ ขอรับช่วงดาบเซ็ทโตซึ่งหมายถึงการรับช่วงในการบริหาร บ้านเมืองต่อจากตระกูลเฮอิเกะ อีกทั้งเทพประจำตระกูล เฮอิเกะเองนั้นได้ถูกขับออกมาจากที่ประชุม และเมื่อ ข่าวความฝันดังกล่าวแพร่ออกไปจึงสร้างความไม่พอใจ ให้แก่คิโยโมะริเป็นอย่างมาก คิโยโมะริจึงมีคำสั่งให้คน

ไปเอาตัวชามุโรหนุมนั้นที่จวนของเก็นชุนงะน มะซะโยะริมา พบ แต่ชามุโรหนุมนั้นรีบหนีไปจากจวนแล้ว ทำให้เก็น ชุนงะน มะซะโยริต้องไปพบ คิโยโมะริด้วยตนเองและ ปฏิเสธว่าข่าวลือนั้นไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด ถึงแม้ใน ตอนท้ายจะมีการอ้างถึงคำพูดของอะอิโคโนะโตะ เฮอิ ระอิ³⁵ ที่วิเคราะห์ว่าตามความเชื่อโบราณนั้นเทพประจำ ศาลเจ้าอิทซุกุชิมะนั้นเป็นธิดาของเทพมังกรชะกะระ³⁶ ฉะนั้นจึงเป็นไปได้ที่เทพสตรีจะมาปรากฏกายให้เห็น ในร่างของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ความฝันอันพิศวงนั้นก็ ได้ สร้างความหวาดกลัวให้แก่ผู้คนที่ได้ยินได้ฟังเรื่องราวใน ตอนนั้น จากฉากความฝันดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการ ประพันธ์โดยการให้เทพเจ้าปรากฏในความฝันนั้น เป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ของโยริโตะโมะว่า เป็นผู้ที่ถูกเลือกโดยเทพเจ้าและมีความเหมาะสมในการ บริหารบ้านเมืองต่อจากตระกูลเฮอิเกะ

5.2.2 เรื่อง *โอะซะซะ โมะโนะงะตะริ*

ฉากความฝันในเรื่อง *โอะซะซะ โมะโนะงะตะริ* และ การทำนายฝัน

かかるところに、相模国の住人懷島平権守景 義といふ侍あり。これ、鎌倉権五郎景政が末流なり。兵衛佐殿ならびに北の方、伊豆の山蜜巖院に 忍びておはします由伝へ聞き、御いとほしみに堪 へずして、「一夜泊りに」とて、伊豆の山の御所 へぞ参りける。その夜は、藤九郎盛長と一つ所に 伏したりける。

その暁、盛長うち驚きて、佐殿の御前に参 り、「今夜、君の御為にめでたき御示現を蒙りて

³¹ อิทซุกุชิมะ คะอิเมียวจิน (厳島の大明神) เทพประจำตระกูลเฮอิเกะ

³² เป็นดาบที่จักรพรรดิพระราชทานแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพเพื่อออกรบหรือเป็นราชทูตที่เดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีที่จีนซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยนารา

³³ คะซุกะโยะคะอิเมียวจิน (春日大明神) เทพประจำตระกูลฟูจิวาระ

³⁴ ทะเกะอุซึคะอิเมียวจิน (武内大明神) หรือทะเกะโนะอุชิ ซุกุเนะ (武内宿禰) เขาเป็นข้าราชการสำนักคนหนึ่งที่ปรากฏนามอยู่ในหนังสือ โคะจิกิ และนิฮงโยะกิ เขาถวายงานรับใช้ จักรพรรดิถึง 5 พระองค์ ในตำนานกล่าวว่าเขามีอายุยืนยาวถึง 300 ปี หลังจากเสียชีวิตไปแล้วได้รับการบวงสรวงให้เป็นเทพเจ้าที่ศาลเจ้าโคะระ (高良神社) เป็นศาลเจ้าบวราวของ ศาลเจ้าอิวะชิมิสุอะชิมันงุ

³⁵ มีตำนานที่เล่าต่อมามีด้วยเช่นกันว่าเป็นผู้ประพันธ์นิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ*

³⁶ ราชามังกรชะกะระหรือชะกะระ (沙羯羅魔王) (บาลี: Sagarā) เป็นหนึ่งในแปดราชามังกรผู้ยิ่งใหญ่ที่ครองนครบาดาล

候ふ。君、足柄山矢倉が岳に渡らせ給へば、伊保坊は銀の瓶子を懐き、実近は御畳を敷き、盛綱は金の折敷に銀の御盃を据ゑ、盛長は銀の銚子に御酒を入れ奉り候ひければ、君、三度聞し召して後、箱根へ参り給ひ候ひける。左の御足にて奥州の外の浜を踏み、右の御足にては西国鬼界が島を踏み、左右の御袂に日月を宿し、小松三本を御飾りとして南に向ひて歩ませ給ひ候ふと見まゐらせて候ふ」と申しければ、佐殿、聞し召して、大きに喜ばせ給ひつつ、「頼朝も、この暁、殊勝の靈夢に与りぬ。鳩二つ飛び来たりて、頼朝が髻に巢を食ひつつ、子を産みて育てつると見たるは、八幡大菩薩の守らせ給ふやらんと頼もしく覚ゆる」と仰せられければ、北の方も、これらの事ども聞かせ給ひ、「自らも、今夜、不思議の御示現に与り候ひぬ。権現の御玉殿より八咫の唐の鏡を賜りつつ、袂に納めて石橋を下りけるほどに、あまりの不思議さに箱の蓋を開きて見れば、日本六十余州、皆、鏡の面に顕はれて見えつるあひだ、殿に向ひ奉りて、『権現よりかかるめでたき財を賜りぬ』と申しけるに、『その鏡は頼朝が用にあらず。女房の財なれば、頼朝いろふに及ばず』とて、二人連れ奉り、石橋に向ひ、坂を下ると見つる」と仰せければ、人々これを承り、「いづれもめでたき御夢かな。これほどにうち口説きて御祈

禱あれば、権現もいかでか御納受なかるべき」と皆々感じ合へりけり。

ในระหว่างนั้น ชามุไรคนหนึ่งอาศัยอยู่ที่แคว้นซงงะมินามว่าฟูโตะโกะโระจิเมะโนะ กนโนะกะมิ คะเงะโยะมิ³⁷ เมื่อได้ฟังเรื่องราวของสองสามี-ภรรยาจากลูกหลานของคะมะกุระโนะ กนโนะโร คะเงะมะซะว่าท่านเฮียวเอะซุเกะโตะโนะและภรรยากำลังหลบซ่อนตัวที่วัดมัทซูกอนอินบนเขาอิสึจึงอดไม่ได้ที่จะรู้สึกเวทนาสงสารเขาบอกว่า “จะไปค้ำงที่นั่นสักคืน” จากนั้นจึงเดินทางไปเขาอิสึ ในคืนนั้นคะเงะโยะมิพบกับโทกุโร โมะริ นะงะ

ในรุ่งสางของเช้าวันรุ่งขึ้นโมะริ นะงะตื่นขึ้นมาด้วยความตื่นเต้นและรีบมาพบโยะริโตะโมะพร้อมรายงานข่าว “เมื่อคืน กระทบได้รับเทพนิมิตซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีของนายท่านขอรับ (กระทบฝันว่า)พอนายท่านข้ามยอดเขายะงุระบนเทือกเขาอะมิงะระยะมะ พระอิโฮ³⁸ อุ้มคนโทสีเงินในมือ ซะเนะซิกะ³⁹ ก็ปู่เสื่อทะตะมิ โมะริที่ซุนะ⁴⁰ ถือถาดไม้สีทองที่มีจอกเหล้าสีเงินวางอยู่ ส่วนโมะริ นะงะ นั้นรินสุราแด่นายท่านจากขวดสีเงิน หลังจากนายท่านดื่มสุราไป 3 ครั้งนายท่านจึงเดินทางไปอะโกะเนะ เท้าข้างซ้ายของนายท่านเหยียบลงบนชายหาดฝั่งด้านนอกของโอฌู⁴¹ ส่วนเท้าขวานั้นเหยียบไปบนเกาะคิกะอิโนะมิยะ⁴² ทางแคว้นตะวันตก ที่แขวนเสื่อทะตะมิ โตะ⁴³ ของนายท่านมีดวงอาทิตย์และดวงจันทร์มาพักพิง อีกทั้งยังประดับตกแต่งด้วยกิ่งสนสามกิ่ง จากนั้น(นายท่าน)

³⁷ ฟูโตะโกะโระจิเมะโนะ กนโนะกะมิ คะเงะโยะมิ (横島平権守景義) ในเหตุการณ์กลางปีโฮโจ เขาเป็นนักรบที่ติดตามมินะโมะโตะ โนะ โยะมิโยะริ(บิดาของโยะริโตะโมะ) เนื่องจากเป็นนักรบลำดับแรก ๆ ที่เข้ามาติดตามรับใช้โยะริโตะโมะเขาจึงได้รับความสำคัญในฐานะผู้อาวุโสของรัฐบาลทหารคะมะกุระควบคู่ไปกับตำแหน่งผู้อำนวยการศาลเจ้าที่ซุงะโยะกะซะซิมังงุ

³⁸ ในหนังสือเก็มเอโดะโระกุ (源平闘諍録) บันทึกนามของพระรูปนี้ว่า “อึบโนะโบ” [一品坊] พระรูปนี้ได้ฉายานามว่า “อึบโนะโบ” เนื่องจากพระรูปนี้ได้เทศนาสอน “พระสูตรพระอวโลกิตศวารโพธิสัตว์” เพียงบทเดียวให้แก่โยะริโตะโมะ

³⁹ เป็นตัวละครที่ไม่ทราบประวัติที่แน่ชัด อีกทั้งยังไม่พบทั้งในฉบับเอ็นเกียวบน ฉบับเก็มเอโดะซุอิกิและฉบับเก็มเอโดะโระกุ

⁴⁰ โยะโนะ โมะริที่ซุนะ (小野盛綱) หากค้นตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์แล้วน่าจะเป็น “โยะโนะนะริที่ซุนะ (成綱) หลังจากนั้นบุตรชายของเขานามว่า “โมะริที่ซุนะ” ได้สืบทอดการรับใช้ตระกูลมินะโมะต่อต่อมาและเสียชีวิตในเหตุการณ์กลางใจคิว (承久の乱) นอกจากนี้ยังเกิดความเข้าใจผิดระหว่างตัวละคร “โยะโนะ โมะริที่ซุนะ” และ “ซะกะกิ โมะริที่ซุนะ” (佐々木盛綱)

⁴¹ ในสมัยนั้นโอฌูเป็นดินแดนตะวันออกสุดของญี่ปุ่น ปัจจุบันคือดินแดนบริเวณจังหวัดฟูกูชิมะ (福島) จังหวัดมิยะจิจิ (宮城) จังหวัดอิวะเตะ (岩手) จังหวัดอะโอะโมะริ (青森) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “มิชิโนะกุ” (陸奥)

⁴² เกาะคิกะอิโนะมิยะ (鬼界ヶ島) ปัจจุบันคือเกาะอิโอะชิมะ (硫黄島) จังหวัดคะงะโงะชิมะ (鹿児島) ในสมัยนั้นถือเป็นดินแดนตะวันออกสุดของประเทศญี่ปุ่น เกาะนี้ถูกใช้เป็นที่เนรเทศนักโทษ เช่น ฌงกัน ในนิยายสงคราม เฮะอิเกะ โนะโนะงะตะริ

⁴³ แขนเสื่อชุดแบบญี่ปุ่นที่มีลักษณะเป็นถุง

เดินไปทางทิศตะวันตก กระผมฝันเช่นนี้ขอรับ” เมื่อโยะริโตะโมะได้ฟังเช่นนั้นก็ยินดีปรีดายิ่งนัก จากนั้นจึงเล่าว่า “ตัวโยะริโตะโมะเองนั้น เมื่อรุ่งสางก็เกิดฝันอันมหัศจรรย์ (ในความฝันนั้น) มีนกพิราบสองตัวบินมาทำรังบนมวยผม ของโยะริโตะโมะ อีกทั้งยังคลอดลูกและเลี้ยงลูก(บนมวยผม) การฝันแบบนี้เชื่อว่าคงเป็นเพราะท่านเทพอะชิมันตะอิโอะซะซุจะช่วยเหลือปกป้องรักษากระมัง” ส่วนทางภรรยาเมื่อได้ฟังเช่นนั้นก็กล่าวว่า “เมื่อคืนตัวฉันก็ได้รับเทพสังหรณ์ในฝันเช่นเดียวกัน ตัวฉันฝันว่าได้รับกระจากจากจินปานใหญ่จากพระคลังของท่านเทพ ข้าน้อยจึงเก็บใส่ไว้ในแขนเสื้อโตะโมะโตะ ตอนที่กำลังจะเดินลงจากสะพานหินจึงลองเปิดฝากล่องกระจากอัครจรรยาบันนั้น ออกดูก็ได้เห็นภาพทกลีบแคว้นของญี่ปุ่นทั้งหมดสะท้อนอยู่บนกระจาก ระหว่างนั้นตัวฉันจึงหันไปพูดกับนายท่านว่า “ท่านเทพได้ประทานสมบัตินำยินดีปรีดามาให้” แต่นายท่านกลับกล่าวว่า “กระจากนั้นมีไซของจำเป็นสำหรับโยะริโตะโมะหรือ เพราะเป็นของสำหรับสตรีคงไม่เหมาะสำหรับโยะริโตะโมะ” จากนั้นเราทั้งสองจึงมุ่งไปทางสะพานหินแล้วลงจากเนินด้วยกัน” เมื่อผู้คนรอบข้างได้ยินเรื่องราวเช่นนี้จึงกล่าวว่า “ไม่ว่าจะเป็นฝันเรื่องไหนก็ล้วนแต่เป็นฝันที่น่ายินดีกระมัง เพราะนายท่านสวดมนต์อ้อนวอนถึงเพียงนี้ ท่านเทพทำไมจะไม่รับฟัง” ทุกคนต่างรู้สึกเช่นเดียวกันหมด

(โอะซะ : เล่ม 3 หน้า119-120)

หลังจากที่คะเงะโยะมิผู้มาเยี่ยมเยือนในวันก่อนได้ฟังนาย-บ่าวทั้งสามเล่าเรื่องราวความฝันที่เกิดขึ้นในคืนเดียวกันราวกับปาฏิหาริย์นั้น คะเงะโยะมิจึงทำนายความฝันดังกล่าวในฉากต่อไป

さるほどに、懐島平権守景義、進み出でて申しけるは、「方々の御夢想どもを承りて、誠にめでたく覚え候ふ。上つ方の御夢は、懼り入りて候ふ。盛長が夢想においては、景義合せて候ふなり。まづ、君の足柄山矢倉が岳に渡らせ給ふと見

申し候ふは、足柄明神第二の王子、矢矧大明神の御利生にて怨敵を討ち平らげ、御先祖八幡殿の跡を継ぎ、東国を靡かし、西国を平らげ、北洲を御後見とし、南海を冤げ、その内に居を占めさせ給ふべき御示現なり。次に、酒を三度召し候ふは、当時の御有様、大略、酒に酔ひて渡らせ給ふ御心地にて候ふなり。されば、遠くは三年、近くは三月が内に、御本意を遂げ、このほど御心苦の酔を醒まさせ給ふべし。左の御足に外の浜を踏ませ給ふは、東は残る所なく、秀衡が館まで御知行あるべし。右の御足に鬼界が島を踏ませ給ふは、君に攻められ奉りて、平家、都を落ち、四国・西国に逃げ下り、終にその一族を亡ぼし、西は残る所なく御進退あるべし。左右の御袂に日月を宿し給ふは、主上・上皇の御後見とならせ給ひ、日本秋津洲の大將軍となり給ふべし。小松三本を飾りにせさせ給ひしは、御子孫三代まで天下にはびこらせ給ふべき御示現なり。八幡大菩薩・足柄大明神・富士浅間大菩薩・二所の権現・三島大明神の御擁護、御疑ひあるべからざる御示現なり」と申しければ、佐殿、大きに喜ばせ給ひつつ、「この夢想のごとくならば、盛長においては夢の喜びあるべし。景義においては夢合わせの引出物あるべし」とぞ仰せられける。次の日は、懐島、御暇申して、相模国へぞ帰りける。」

หลังจากนั้นคะเงะโยะมิจึงก้าวออกมาและกล่าวว่า “การที่ฝันว่านายท่านออกมาจากถ้ำที่อะชิมะระยะมะนั้นหมายความว่าท่านเทพเจ้าอะชิมะระยะมะจะให้โชคแก่ท่านให้มีความราบรื่นในการออกปราบศัตรู (นายท่านจะได้เดินตามรอยเท้าของท่านอะชิมันตะโร โยะมิอิโอะซะ ปกครองดินแดนทางตะวันออก ปราบปรามดินแดนทางตะวันตกให้อยู่ในความสงบ แคว้นต่างๆ ที่อยู่ดินแดนโอะกุริกุจะมาติดตามท่าน และสามารถเอาชนะแคว้นแคว้น

ต่าง ๆ ในดินแดนทางทะเลได้⁴⁴ ท่านจะเป็นผู้ร่วมศูนย์ อยู่ตรงกลาง ส่วนการฝันว่าดื่มสุรสามจอกนั้นหมายถึง นายท่านได้ดื่มเหล้าแห่งความยากลำบากเข้าไปแล้ว ท่าน อาจจะมีอาการมึนเมาบ้างแต่ความปรารถนาของนาย ท่านจะเป็นจริงอย่างรวดเร็วภายในสามเดือนอย่างช้าภายใน สามปี ความทุกข์ในใจนั้นจะคลี่คลายเฉกเช่นอาการสร่าง เมา เท้าซ้ายของนายท่านที่เหยียบไปยังชายหาดของดิน แดนมรุษุหมายถึงนายท่านจะสามารถเข้าไปปกครองดิน แดนโอะกุริกุของฟูจิยะระ โนะ อิเดะอิระได้ ส่วนเท้าขวา ที่เหยียบไปบนเกาะคิเกะอิโนะมิมะนั้นหมายถึงนายท่าน จะสามารถปราบตระกูลเฮะอิเกะที่หนีไปทางตะวันตก กับมิโกะกุและทั้งตระกูลจะล่มสลายลง นายท่านจะ ปกครองดินแดนทางตะวันตกทุกหนแห่ง ส่วนพระอาทิตย์ และพระจันทร์ที่อยู่ในแขนเสื้อนั้นหมายถึงการที่นาย ท่านจะมีองค์จักรพรรดิเป็นผู้อุปถัมภ์ นายท่านจะขึ้นเป็น แม่ทัพใหญ่ของญี่ปุ่นที่มีชื่อเสียงไปทั่วตราปรุ่นลูกหลาน ทั้งหมดที่ว่ามานี้ล้วนเป็นการคลั่งคลุ้มมาจากท่านเทพ ฮะชิมันดะอิโอะซะซุ ท่านเทพอะมิงะระดะอิเมียวจิน ท่านเทพฟูจิอะซะมะดะอิโอะซุซุ ท่านเทพแห่งศาลเจ้า ฮะโกะเนะ และท่านเทพแห่งศาลเจ้าอิสุอย่างไม่ต้อง สงสัย

(โอะซะ : เล่ม 3 หน้า 121-122)

จากฉากความฝันข้างต้นที่ปรากฏในนิยายสงคราม เรื่อง โอะซะ โนะ โนะซะดะริ นั้นผู้วิจัยพบว่าผู้ประพันธ์ได้ สร้างให้ตัวละครทั้งหมดเกิดความฝันอันมหัศจรรย์ในคืน เดียวกันโดยมีนัยที่ต่างกันซึ่งผู้วิจัยจะขอวิเคราะห์แยก เป็น 2 ประเด็นดังนี้

1. ความฝันของโทกุโร นะงะโมะริที่ปรากฏในนิยาย สงครามเรื่อง โอะซะ โนะ โนะซะดะริ ฉบับมะนะนั้นนี้

ความคล้ายคลึงกับความฝันของโทกุโร นะงะโมะริที่ ปรากฏในนิยายสงครามเรื่อง เฮะอิเกะ โนะ โนะซะดะริ ฉบับเอ็งเงียว นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการบรรยายท่าทาง ของโยะริโตะโมะที่โทกุโรเห็นในความฝันนั้นยังมีลักษณะ การประพันธ์เรื่องโดยเลียนแบบความฝันที่หนึ่งใน “มหาปัญญาสุบิน” ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าในคืน วันก่อนตรัสรู้ซึ่งกล่าวไว้ว่า

เสด็จบรรทมโดยมีมหาปฐพีนี้เป็นพระแท่นไสยาสน์ ขุนเขาทิมวันต์เป็นขนย พระหัตถ์ซ้ายเหยียดหลังลงในมหาสมุทรด้านบูรพทิศ พระหัตถ์ขวาเหยียดห้อยลงในมหาสมุทรด้านปัจฉิมทิศ พระบาททั้งสองเหยียดห้อยลงในมหาสมุทรด้านทักษิณ⁴⁵

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าการกล่าวถึง “มหาปัญญา สุบิน” ของไทยและ 「五大夢」 ของญี่ปุ่นนั้นมีรายละเอียดที่แตกต่างกันซึ่งจะขอเสนอในครั้งถัดไป

มะกิโนะ คะซุโอะ (2006) ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ ด้วยเช่นกันว่า “ตำนานเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับของโยะริโตะ โมะ” ที่ปรากฏในนิยายสงครามเรื่อง เฮะอิเกะ โนะ โนะซะดะริ ฉบับเอ็งเงียวและนิยายสงครามเรื่อง โอะซะ โนะ โนะซะดะริ ฉบับมะนะนั้นมีความคล้ายคลึงกับตำนาน แห่งถ้ำตุงหวงของจีนซึ่งปรากฏในหนังสือ ทงโกเฮ็มบุง⁴⁶ ของจีนและ ณะกะเนียวระอิชิชิยูเงียวรัน 『釈迦如来 十地修行論』 ของเกาหลี การผูกเรื่องในความฝันนั้นจะ แสดงการทำนายเรื่องการแต่งงานและความเจริญรุ่งเรือง ของตระกูล โครงสร้างการเล่าเรื่องในลักษณะนี้มีอย่าง แพร่หลายในตำนานเทพของภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยในเรื่องเล่าได้กล่าวไว้ว่าหากผู้ใดนั่งลงบนหินบันดะ คน ผู้นั้นจะฝันเห็นหน้าตาท่าทางของมกุฎราชกุมาร หรือฝัน ว่าตนเองจะได้เป็นผู้คุ้มกันมกุฎราชกุมารและไม่ฆ่า มกุฎราชกุมารผู้นั้นจะได้ปกครองแผ่นดินต่อไป มะกิโนะ

⁴⁴ 南海道ปัจจุบันคือดินแดนแถบภูมิภาคชูโงกุ (中国) และมิโกะกุ (四国)

⁴⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”

⁴⁶ ทงโกเฮ็มบุง () หนังสือที่รวมเรื่องเล่าที่สืบต่อกันมาของจีนโบราณยุคปลายราชวงศ์ถึงถึงยุคราชวงศ์ซ่งถูกค้นพบในถ้ำพระพุทธรูปพันองค์หรือถ้ำมั่วเก่าแห่งเมืองคหวง มณฑลกานซู ของจีน เรื่องเล่าส่วนใหญ่เป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

เห็นว่าตำนานที่ปรากฏในหนังสือสองเล่มนี้เป็นเรื่องเล่าที่มีการซ้อนทับกันอยู่กับเรื่องเล่าเกี่ยวกับความฝันของ โยะริโตะโมะในนิยายสงครามเรื่อง *เฮะอิเกะ โมะโนะนะงะ ดะริ* ฉบับเอ็งเงียว ตอน 「兵衛佐伊豆山二籠ル事」 (การหลบซ่อนตัวที่เขาอิสุของเฮียวเอะอิโนะซุเกะ) ซึ่งตอนดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงโยะริโตะโมะในขณะที่ยังมีได้ยกทัพออกมาต่อต้านตระกูลเฮะอิเกะ อีกทั้งยังคล้ายคลึงกับเล่ม *เก็มปะเอโดโจโรกุ* 『げんべいとらじょうろく源平闘争録』 ด้วยเช่นกัน

ผู้วิจัยเห็นว่าการกล่าวถึงการนั่งบนแท่นบันดะซึ่งสอดคล้องกับตำนานของพระพุทธเจ้าทรงประทับนั่งลงบนหินศิลาโดยเนื้อหาจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันคือมี “ผู้ที่ฝัน” และ “คนทำนาฝัน” โดยในความฝันนั้นจะมองเห็นตัวหรือคนที่ฝันเห็นนั้นมีลักษณะเหมือนเป็นอีกคน การนำเสนอภาพของโยะริโตะโมะในขณะที่ยังเป็นเพียงผู้ที่ถูกเนรเทศและยังไม่มีอำนาจใด ๆ ในขณะนั้น มีเพียงความคิดที่ต้องการจะกอบกู้ตระกูลคืนมาอีกครั้ง ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่ผู้แต่งสร้างความฝันในลักษณะนี้อาจมีเจตนาที่ต้องการสื่อถึงโยะริโตะโมะผู้มีบุญญาธิการที่ต้องใช้ความเพียรพยายามบ่มเพาะรอเวลาให้ตระกูลกลับมารุ่งเรืองอีกครั้งดังเช่นการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธองค์

2. ความฝันของโยะริโตะโมะ

ในส่วนของความฝันของโยะริโตะโมะเองนั้นก็มีการกล่าวถึงนกพิราบสองตัวบินมาทำรังบนมวยผมของโยะริโตะโมะ อีกทั้งยังคลอดลูกและเลี้ยงลูกบนนั้น การใช้นกพิราบเป็นสัญลักษณ์มาจากความเชื่อที่กล่าวกันว่าพิราบนั้นเป็นบริวารของเทพอะชิมันดะอิโเบชะทซุ การใช้ภาพของพิราบมาทำรังบนศีรษะนั้นอาจสื่อถึงความหมายการคุ้มครองและปกป้องรักษาที่ได้รับจากเทพอะชิมันดะอิโเบชะทซุ ส่วนการคลอดลูกและเลี้ยงลูกบนศีรษะนั้นผู้

ประพันธ์อาจต้องการสื่อถึงการปกป้องรักษาตระกูลไปจนถึงรุ่นลูกหลาน

จากการบรรยายถึงความฝันในนิยายสงครามเรื่องนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่าผู้แต่งนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งของที่เป็นมงคลมาปรากฏในความฝันเพื่อสื่อถึงลางบอกเหตุที่ดีของโยะริโตะโมะ ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการกำหนดให้มีความฝันในลักษณะดังกล่าวนั้นเป็นการนำภาพของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้มีธรรมมาปราบปรามเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่โยะริโตะโมะที่ปราบปรามตระกูลเฮะอิเกะที่วางอำนาจบาตนใหญ่ อีกทั้งยังช่วยเสริมภาพลักษณ์ความยิ่งใหญ่ของโยะริโตะโมะเพิ่มเข้าไป นอกจากนี้ยังแสดงถึงนัยว่าพระพุทธเจ้าและเทพอะชิมันดะอิโเบชะทซุที่เป็นเทพองค์สำคัญของญี่ปุ่นต่างช่วยปกป้องรักษาและให้การสนับสนุนโยะริโตะโมะ

สำหรับความเชื่อเรื่องการทำนายฝันนั้น อรรถยา สุวรรณระดา(2017)⁴⁷ ให้ทรรศนะไว้ว่า “ในสมัยโบราณเชื่อกันว่า คนเราสามารถหยั่งรู้อดีตและอนาคตได้จากความฝัน นอกจากนี้ยังสามารถสื่อสารติดต่อกับโลกอื่นผ่านทางความฝันได้ จึงทำให้ผู้คนต่างก็เชื่อและกลัวเกรงความฝัน ความฝันยังเป็นลางบอกเหตุล่วงหน้าได้อีกด้วย (อรรถยา สุวรรณระดา, 2560, น. 160) หากฝันเป็นนิมิตรหมายที่ดีแล้วแต่กลับพูดทำนายกล่าวโยงความฝันไปในทางที่ไม่ดีหรือกล่าวโยงไปผิด ๆ แล้ว เรื่องดี ๆ จะไม่เกิดขึ้นและอาจเกิดเรื่องร้ายตามมาด้วย ส่วนความฝันที่เป็นนิมิตรหมายที่ดีและได้รับการทำนายทายทักไปในทางที่ดีและถูกต้องแล้วจะเกิดเรื่องดี ๆ ขึ้นตามนั้น” (อรรถยา สุวรรณระดา, 2560, น. 161) เกี่ยวกับลักษณะท่าทางของโยะริโตะโมะที่โมะรินะงะฝันเห็นว่าเหยียบไปนั้นในงานวิจัยของอรรถยา สุวรรณระดานั้นก็ได้มีการกล่าวถึงท่าทางที่ปรากฏในความฝันของฟูจิวะระ โนะ โมะโรซุเกะ ที่ปรากฏในเรื่อง *โอะกะงะมิ* ว่า “ข้าฝันเห็นตัวเองยืนอยู่หน้าประตูซุสะกุ ยืนแยกเท้าซ้ายขวา

⁴⁷ อรรถยา สุวรรณระดา, ธรรมนิยมความเชื่อญี่ปุ่นในวรรณกรรมสมัยเอโดะ โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560:1

เหยียบถนนโอมิยะตะวันตกกับตะวันออก ท้นหน้าไปทางทิศเหนือแล้วทอดพระราชมองไว้ พอเล่าเช่นนั้น นางกำนัลคนหนึ่งที่ชอบพูดเสนาหน้าก็กล่าวขึ้นว่า “แบบนั้นคงปวดสะโพกน่าดูเลย” เพราะนางกำนัลคนนี้พูดขึ้นมาเช่นนั้น จึงไม่ได้เกิดเรื่องดี ๆ ขึ้น ตามความฝันอันเป็นนิมิตหมายที่ดี” (อรรถยา สุวรรณระดา, 2560, น. 159-160) ซึ่งต่างจากเรื่อง *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* ดังเช่นในตอนนี้ ที่ยกมานี้ ทั้งโยะริโตะโมะและนักรบผู้ติดตามคนใกล้ชิดฝันเห็นแต่สิ่งที่เป็นมงคล อีกทั้งความฝันของทั้งสองคนได้รับการทำนายทายทักที่ดีจากคะเงะโยะมิทำให้ความเกรียงไกรบังเกิดขึ้นกับโยะริโตะโมะ ในท้ายสุด อรรถยา สุวรรณระดา ยังได้ให้ทรรศนะทั้งท้ายในเรื่องดังกล่าวว่า เรื่องราวการทำนายโชคชะตาโดยวิธีการต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่อง *โอะกะงะมิ* นั้นนอกจากสะท้อนความเชื่อของคนสมัยนั้นเกี่ยวกับเรื่องความฝันและการทำนายทายทักแล้ว ยังมีส่วนช่วยเสริมเติมแต่งให้เรื่องราวชีวประวัติของบุคคลนั้น ๆ มีสีสันสนุกสนาน มีอรรถรสชวนติดตามอีกด้วย⁴⁸ ผู้วิจัยเห็นด้วยกับทรรศนะดังกล่าว อีกทั้งผู้วิจัยยังพบว่าการทำนายฝันและบอกเล่าความฝันของโยะริโตะโมะให้จรรยาออกไประหว่างการเดินทางเสริมเติมแต่งชีวประวัติเพียงอย่างเดียว หากแต่ยังใช้เป็นเครื่องมือในการชมขวัญคู่ต่อสู้หรือให้กำลังใจผู้ที่สนับสนุน อีกทั้งยังช่วยนักรบที่ยังมิได้เลือกข้างในเวลา นั้นว่าจะอยู่ฝ่ายเฮอิเกะหรือฝ่ายเก็นจิให้ตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เนื่องจากผู้แต่งนิยายสงครามเรื่อง *เฮอิเกะ โมะโนะงะตะริ* และ *โชะงะ โมะโนะงะตะริ* ในแต่ละฉบับที่แตกต่างกันนั้นต่างก็มีฉากกล่าวถึงความฝันที่เกี่ยวข้องกับโยะริโตะโมะผู้ที่จะดำรงตำแหน่งโชกุนผู้ยิ่งใหญ่ในเวลาต่อมา และยังให้ความสำคัญกับฉากดังกล่าวนี้ อีกทั้งนิยายสงครามเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเกรียงไกรของโยะริโตะโมะและมีนักรบจำนวนไม่น้อยที่ย้ายมาอยู่

ฝ่ายเก็นจิ แม้นิยายสงครามเรื่องนี้จะถูกสันนิษฐานว่าแต่งขึ้นในช่วงปลายสมัยคะมะกุระแต่ตัวละครทั้งหมดที่ปรากฏในเรื่องล้วนเป็นตัวละครที่เกิดและมีชีวิตอยู่ในปลายสมัยเฮอัน ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าขนบธรรมเนียมและความเชื่อในสมัยเฮอันนั้นยังคงมีอิทธิพลต่อผู้คนและงานวรรณกรรมในสมัยถัดมา เช่น ในเรื่อง *มุเท็นโดจิ* 『酒呑童子』 เรื่องเล่าในสมัยมุโรมะชิที่กล่าวถึงวีรกรรมของมินะโมะโตะ โนะ โยะริมิทซุ (源頼光) หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ระโอะโก” และเหล่าผู้ติดตามที่เดินทางไปปราบยักษ์ที่จับตัวหญิงสาว ก่อนเดินทางโยะริมิทซุได้ไปนมัสการศาลเจ้าของเพื่อขอพรให้ปฏิบัติภารกิจสำเร็จ

5.2.3 เรื่อง *กิเกะอิกิ*

ฉากความฝันของอิเตะฮิระ⁴⁹

「さればこそ過ぎにし頃、白き鳩二つ来たりて、秀衡が家の内に飛び入ると夢見たりしかば、源氏の御訪れ承らんずらんと思ひたれば、頭殿の公達の御下りあるこそ嬉しけれ。

“อย่างที่เคยวันก่อน(ข้า)ฝันเห็นนกพิราบสีขาวสองตัวบินมาและบินเข้าไปในบ้านของอิเตะฮิระ จึงคิดว่าคุณของตระกูลเก็นจิน่าจะมาเยี่ยมเยียนเป็นแน่แท้ และแล้วนายท่านก็กรุณามาหา ตัวข้าดีใจยิ่งนัก”

(กิเกะอิกิ : เล่ม 2 หน้า 77)

จากฉากดังกล่าวที่ยกมาเป็นฉากที่อิเตะฮิระกล่าวถึงความฝันของตนที่เป็นนางบอกเหตุโดยผู้แต่งใช้สัญลักษณ์ของนกพิราบสีขาวเป็นตัวแทนการมาของคนของตระกูลเก็นจิ เนื่องจากมีความเชื่อที่กล่าวกันว่านกพิราบเป็นบริวารของเทพอะชิมันเดะอิโอะเซะทซุและคำว่านกพิราบในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า “ฮะโตะ” ซึ่งคำว่า

⁴⁸ Ibid. p164

⁴⁹ พุจิระะ โนะ อิเตะฮิระ เป็นผู้ครองแคว้นในดินแดนโอมุ

“อะ” นั้นไปฟ้องเสียงกับชื่อของเทพ อีกทั้งสี่ขายังเป็น สี่ประจำตระกูลเก็นจิ การใช้สัญลักษณ์ดังกล่าวจึงใช้เพื่อ แสดงกลางบอกเหตุถึงการมาของโยะมิโตะซะนะ

ฉากความฝันของโยะริโตะซะนะในเรื่อง กิเกะอิกิ

夜更けて、苦しみに少し微睡みておはしけるに、明神のし給ふかと覺しくて、御宝殿の御戸を美しき御手にて押し開き、一首の歌をぞあそばしける。「源に同じ流れの石清水ただ堰き上げよ雲の上まで」兵衛佐殿夢打ち覺めて、明神を三度拝奉りて、源に同じ流れぞ石清水堰き上げて賜へ雲の上まで と申して、(省略)

พอดตกตึก (โยะริโตะซะนะ) ผลอหลับไปด้วยความ เหน็ดเหนื่อย ดูราวกับว่าท่านเมียวจินมาปรากฏกาย (ท่าน) ผลักบานประตูของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนั้นด้วย พระหัตถ์อันงดงามและทรงแต่งกลอนหนึ่งวรรคประทาน “เราเองก็เป็นสายน้ำที่ไหลจากหิน⁵⁰ ต้นกำเนิด⁵¹ เดียวกัน ทำนบที่ขวางกั้นสายธารา ตัวข้าจะนำสู่บ้น เมฆา” เมื่อโยะริโตะซะนะตื่นจากความฝันเขายกมือขึ้น วันทา 3 ครั้งและกล่าวว่า “ฉันเองก็เป็นสายน้ำที่ไหลจาก หินต้นกำเนิดเดียวกัน ขอท่านโปรดยกทำนบนั้นและนำ ฉันขึ้นสู่เมฆา”

(กิเกะอิกิ : เล่ม 3 หน้า 146-147)

ฉากดังกล่าวเป็นการเล่าถึงสิ่งที่ปรากฏในความฝัน ของโยะริโตะซะนะซึ่งเป็นเทพนิมิตจากท่านเทพเมียวจินที่ กล่าวไว้ทั้งท่านเทพและตระกูลเก็นจินั้นสืบเชื้อสายมา จากอะชิมันดะอิโอะซะนะซุซึเช่นเดียวกัน ฉะนั้นท่านจึงจะ ช่วยยกทำนบกั้นสายน้ำขึ้นสู่เมฆา “ทำนบ” ในที่นี้ สามารถตีความถึง “อุปสรรคขวากหนาม” ที่โยะริโตะซะ นะกำลังเผชิญอยู่ ส่วนการนำสู่เมฆานั้นเปรียบได้กับการ

มีอำนาจในการปกครองไปทั่วประเทศ อีกทั้งในบทกลอน ทั้งสองที่เอื้อนเอ่ยนั้นยังมีคำที่เน้นย้ำสายสัมพันธ์ของ ตระกูลเก็นจิที่มีความเกี่ยวข้องกับเทพและสืบสายมา จากอะชิมันดะอิโอะซะนะซุซึ

จากฉากความฝันที่ได้ยกมาทั้งหมดนั้นแม้จะ เป็นการกล่าวถึง “ความฝันที่เกี่ยวกับโยะริโตะซะนะ” แต่ รายละเอียดที่ปรากฏในแต่ละเรื่องนั้นต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งน่าจะมีส่วนเหตุมาจากการประพันธ์กันคนละช่วงเวลา และอิทธิพลของตำนานที่นำมาในแต่ละฉบับนั้นแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามผู้อ่านจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ทั้ง 3 เรื่อง ได้นำแนวคิดเรื่องความฝันในทางพระพุทธศาสนาผนวก เข้ากับความเชื่อเรื่องเทพเจ้าโดยเฉพาะความเชื่อที่ เกี่ยวข้องกับเทพอะชิมันดะอิโอะซะนะซุซึในการประพันธ์ ฉากความฝันของโยะริโตะซะนะเพื่อเป็นการย้ำภาพลักษณ์ ของผู้มีบุญญาธิการที่ได้รับการปกป้องรักษาจากเทพเจ้า และถูกเลือกให้เป็นผู้นำของรัฐบาบทหารคนแรกของ ญี่ปุ่น

6. สรุป

จากฉากทั้งหมดที่ยกมาในงานวิจัยฉบับนี้จะเห็นได้ ว่าผู้ประพันธ์นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องซึ่งแม้จะมีการ สันนิษฐานว่าประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันก็ตาม แต่ นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนี้ต่างก็ได้รับแนวคิดและอิทธิพล ความเชื่อของคนในสมัยนั้นที่มีต่อเทพว่า เป็นผู้ทีดล บันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นผู้ควบคุมกำหนด ทิศทางการปกครองบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิยาย สงครามทั้ง 3 เรื่องนี้กล่าวถึงการขึ้นมาเรื่องอำนาจของ โยะริโตะซะนะว่าได้รับการสนับสนุนจากเหล่าทวยเทพ อีกทั้งยังได้รับการปกป้องรักษาจากเทพอะชิมันดะอิโอะซะ นะซุซึซึ่งเคารพนับถือว่าเป็นเทพประจำตระกูล จากการ สันนิษฐานช่วงเวลาในการประพันธ์แม้จะเป็นคนละช่วง

⁵⁰ “น้ำที่ไหลจากหิน” เป็นการเล่นคำกับคำว่า “อิวะชิมิสึ” ซึ่งเป็นศาลเจ้าที่ประทับของเทพอะชิมันดะอิโอะซะนะซุซึ

⁵¹ “ต้นกำเนิด” เป็นการเล่นคำกับคำว่า “มินะโมะโตะ” หรือตระกูลเก็นจิ

เวลา กล่าวคือการประพันธ์นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนั้น
คาบเกี่ยวกับช่วงต้นสมัยมะหะการจนถึงต้นสมัยมูโรมะ
ชิ แต่วรรณกรรมทั้ง 3 เรื่องยังคงดำรงแนวคิดเรื่องเทพ
อะชิมันตะอิโอะซะซะทซุเป็นเทพผู้ปกป้องรักษาเหล่านักรบ
ตระกูลเก็นจิเอาไว้ ทั้งนี้การนำแนวคิดความเชื่อเกี่ยวกับ
เทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุและเทพเจ้าองค์อื่น ๆ อีกทั้ง
ยังสอดแทรกฉากความฝันที่คล้ายคลึงกับมหาปัญจสุบิน
ของพระพุทธเจ้า นั่น การสร้างภาพในลักษณะเช่นนี้
ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประพันธ์นิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องอาจมี
วัตถุประสงค์เพื่อสร้างภาพความยิ่งใหญ่ของโยะริโตะ
โมะให้ปรากฏแก่กลุ่มนักรบของเขา โดยการผูกเข้า
กับตำนานและความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมาในยุคหนึ่ง ซึ่ง
ภาพความยิ่งใหญ่ดังกล่าวก่อให้เกิดภาพที่ผู้คนต่าง
หวาดกลัวต่ออำนาจของโยะริโตะโมะจนมีคำกล่าวที่ว่า
“ตอนนี้ในโลกของโยะริโตะโมะ” ในนิยายสงครามเรื่อง
โอะซะซะ โมะโนะงะตะริ และยังปรากฏภาพคำสั่งไล่ล่า
โยะมิทซุเนะของโยะริโตะโมะที่นักรบและเจ้าหน้าที่
ของรัฐไม่อาจขัดขืน ทุกคนต่างต้องปฏิบัติตามคำสั่งจน
ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมขึ้นกับโยะมิทซุเนะ ผู้วิจัยเห็น

ว่าการประพันธ์ในลักษณะนี้ยังเป็นเสมือนการสร้างความ
ชอบธรรมให้โยะริโตะโมะและกลุ่มนักรบที่แม้อยู่ใน
สถานะของผู้ก่อกบฏที่ลุกขึ้นมาต่อต้านตระกูลอะฮิเกะ
ที่มีสมาชิกในตระกูลเป็นถึงจักรพรรดิและเรื่องอำนาจใน
ขณะนั้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่านิยายสงครามทั้ง 3
เรื่องนี้น่าจะมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมในรุ่นหลังเกี่ยวกับ
แนวความคิดเรื่องสถานะของเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุ
ในฐานะเทพประจำตระกูลเก็นจิจนทำให้แนวคิดเรื่อง
การเป็นเทพที่เกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์นั้นเริ่มเลื่อนหาย
ไปในสังคมปัจจุบัน

ทั้งนี้เนื่องจากนิยายสงครามทั้ง 3 เรื่องนี้แม้จะมี
เหตุการณ์และตัวละครเดียวกัน แต่เนื่องจากการ
ประพันธ์ในคนละช่วงเวลาจึงส่งผลให้ภาพลักษณ์และ
บทบาทของโชกุนโยะริโตะโมะและกลุ่มนักรบของเขา
แตกต่างกันออกไป ซึ่งผู้วิจัยจะขอเสนอในงานวิจัย
ชิ้นถัดไป ถึงกระนั้นก็ตามความเชื่อและความศรัทธาที่มี
ต่อแนวคิดเทพเจ้า โดยเฉพาะเทพอะชิมันตะอิโอะซะซะทซุ
นั้นยังคงมีอิทธิพลและสอดคล้องกันดังเห็นได้ในผลงาน
ทั้ง 3 เรื่องนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2018). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์สหธรรมิก. สำนักพิมพ์
- [2] อรรถยา สุวรรณระดา. (2015). บันทึกการเดินทางไปไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของมิชชันนารี โนะอะฮะซะ ใน คณะโรนิกกิ. เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติญี่ปุ่นศึกษาในประเทศไทย ครั้งที่ 8. xx-xx.
- [3] อรรถยา สุวรรณระดา. (2017). ธรรมเนียมความเชื่อญี่ปุ่นในวรรณกรรมสมัยเอโดะ โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักพิมพ์.
- [4] 市古貞次. (1978). 『平家物語研究事典』. 東京：明治書店.
- [5] _____. (2014). 『新編日本古典文学全集45 平家物語』 東京：小学館.
- [6] _____. (2015). 『新編日本古典文学全集46 平家物語』 東京：小学館.
- [7] 梶原正昭. (2006). 『新編日本古典文学全集62 義経記』 東京：小学館.
- [8] 梶原正昭、大津雄一、野中哲照. (2009). 『新編日本古典文学全集53 曾我物語』 東京：小学館.
- [9] 木村泰賢. (1968). 『木村泰賢全集』 第五卷小乗仏教思想論. 東京：大法輪閣.
- [10] 黒板勝美、國史大系編修會編. (1987). 『尊卑分脈』 第三篇. 東京：吉川弘文館.
- [11] 佐伯真一. (2007). 「日本中世文学研究の内外—『平家物語』と東アジア—」 (『海を渡る文学』—日本と東アジアの物語・詩・絵巻・芸能—). 東京：新典社.
- [12] 重松明久(校注訓訳). (1986). 『八幡宇佐宮御託宣集』 東京：現代思潮社.
- [13] 筒井英俊(校訂). (2003). 『東大寺要録』 第四卷. 東京：国書刊行会.
- [14] 牧野和夫. (2006). 「熊野本地・敦煌資料・如意輪観音—東アジアのなかの日本—」 『国文学解釈と鑑賞』. 東京：至文堂.
- [15] 松林靖明、松林靖明、信太周、犬井善寿. (2002). 『新編日本古典文学全集41・将門記/陸奥話記/保元物語/平治物語』. 東京：小学館.

หน่วยงานผู้แต่ง: หลักสูตรอักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมและวรรณคดีญี่ปุ่น ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Affiliation: Philosophy of Doctor Program in Japanese Culture and Literature, Department of Eastern Languages, Faculty of Arts, Chulalongkorn University

Corresponding email: prussapa@hotmail.com